

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Niels Friis:

Hofviolon Lars Friis og hans Slægt.

HOFVIOLON
KGL. KAPELMUSIKUS
LARS FRIIS
OG HANS SLÆGT

Blade af en sønderjydske Spillemands Levnedsløb

Samlet af Niels Friis

KØBENHAVN
1940

(Hofviolon Lars Friis og hans Slægt)

Rettelse:

Side 10, Linie 7 fra neden, læs:

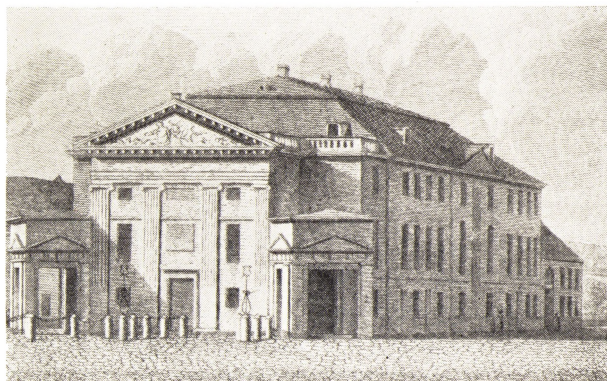
Ogsaa om flere andre Medlemmer af Komedie-
orkestret vides det dog, at de var Hoboister,

HOFVIOLON
LARS FRIIS
OG HANS SLÆGT

HOFVIOLON
KGL. KAPELMUSIKUS
LARS FRIIS
OG HANS SLÆGT

Blade af en sønderjydske Spillemands Levnedsløb

Samlet af Niels Friis

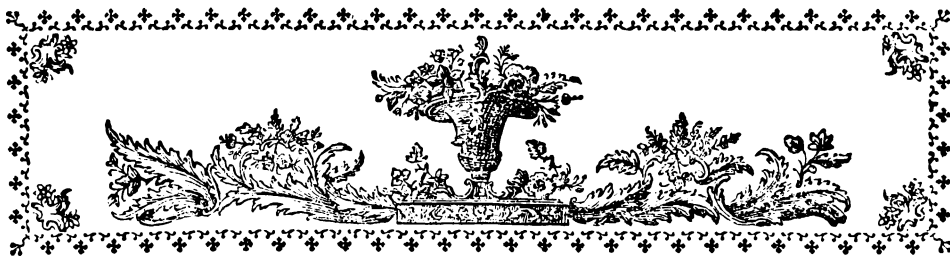

KØBENHAVN
1940

Trykt i
F. V. Backhausens Bogtrykkeri,
Viborg

Clichéer:
Berlingske Tidendes
Cliché-Central

Titelbillede:
Det kgl. Teater o. Aar 1800

SA langt tilbage, Hofviolon *Lars Madsen Friis'* Forfædre har kunnet følges, det vil sige til for tre Aarhundreder siden, har de været frie sønderjydske Bønder, hjemmehørende i det gamle slesvigske Tyrstrup Herred i Haderslev Amt. De levede her fra Midten af 1600-Tallet; først i den lille Landsby Errigsted i Bjerning Sogn, omtrent midtvejs mellem Haderslev og Christiansfeld, hvor Bedstefaderen, Sognefoged og Gaardmand Nis Lauritzen (1655—1709), boede, senere lidt længere Nord paa i Herredet, i Landsbyen Aastorp i Taps Sogn, hvortil Lars Friis' Fader, Toftværingsmand Matz Nissen Friis (1708—87), i sin Ungdom flyttede fra Errigsted.¹⁾

Faderen var den første i Slægten, om hvem man med Sikkerhed ved, at han førte Navnet Friis. Hvor dette stammer fra, haves der ingen paa-lidelige Vidnesbyrd om, men det er muligt, at det er Slægtens gamle Kendings-Navn, som i hans Tid er taget op paany; om det, som det har været formodet af nogle af Slægtens Medlemmer, peger hen til, at den har sit Udspring i de frisiske Omraader, faar staa hen. Navnet Friis dukker første Gang frem i Kirkebøgerne for Taps Sogn o. 1775, hvilket stemmer godt med, at det i det slesvigske tidligere end i det øvrige Land blev almindeligt atter at bruge Slægtens egentlige Navn, forsaavidt et saadant fandtes; dette var en direkte Virkning af den, alene for Hertugdømmet Slesvig gældende, Forordning af 1. Nov. 1771 om, at der ved Børns Daab skulde vælges faste, uforanderlige Slægtsnavne.

Selv var Lars Friis kun døbt Lars (egtl.: Lass) Matzen, men ved sin Vielse i København 1780 indførtes han i Kirkebogen under Navnet Lars Friis — hvilket han ogsaa kaldtes ved sin Ansættelse i det kgl. Kapel — og senere, gennem Størstedelen af sit Liv, brugte han begge Efternavne,

idet han opgav den slesvigske Stavemaade. I det efterfølgende vil han blive benævnt i Overensstemmelse hermed: *Lars Madsen Friis*.

„Fra Christiansfelder-Eggen kom Lars Friis,“ skriver Carl Thrane i sin Bog „Fra Hofviolonernes Tid“, Hovedværket om det kongelige Kapels Historie gennem Tiderne.²⁾ Mere vidstes ikke, da dette blev til, om Friis' Herkomst, for hvilken der imidlertid her, i den efterfølgende Stamtavle, gøres nøje rede. Han var en slesvigsk Bondesøn, der gjorde det store Spring fra en ung Haderslev-Musikantersvends beskedne Virke til en kongelig dansk Kapelmusikers i den første Tid maaske lige saa beskedent aflagte, men adskilligt mere ærefulde Stilling. Heldet har Lars Friis sikkert haft med sig, men Energi og Dygtighed maa der ogsaa have været med i Spillet for hans Vedkommende — og dertil naturligvis Lyst og udprægede Evner, thi det var i hine Tider ingenlunde sædvanligt, at en ung Bondesøn forlod Slægtens Jord for at hellige sig Musiker-Kaldet.

Lars Friis saa Lyset i Toftværingsmand Matz Nissen Friis' Gaard i Aastorp By ved Taps Onsdag den 12. April 1747 „ved 12 slet om Morgen“ og holdtes over Daaben allerede den første Søndag derefter, den 16. April, i Taps Kirke, der i hans Faders og hans egen Generation var Slægtens Sognekirke. Om hans Barndom og Ungdom vil Familietraditionen vide, at han, der tidligt viste musikalske Anlæg, modtog den første Undervisning i den Kunst, der skulde blive hans Levebrød, af sin Fader, Matz Nissen Friis. Denne, der ved Siden af at passe sit Landbrug ogsaa dyrkede Musikken, skal have haft et Bierhverv som Landsbyspillemand, og det var da ganske naturligt, at han tog sig af Sønnens første musikalske Uddannelse.

I et smilende sønderjydske Landskab voksede Lars Friis op. „Skov, Eng, Fæe og frugtbare Jorder,“ siger Pontoppidan i Danske Atlas om Tyrstrup Herred, „er her ret Overflødighed paa, skjønt dog Skoven i forrige Tider har været meget større.“ Fædrengaarden, Matz Nissen Friis' Ejendom, laa nordligst i Aastorp By, hvor den endnu findes som Matr. No. 5 a, omend med Bygninger, der næppe kan stamme fra hans Tid; den er beliggende ved Vejen mod Binderup og Skamlingsbanken og havde dengang sine Jorder spredt rundt omkring, med Andel ogsaa i Fredskoven Vest for Landevejen Kolding—Haderslev, der da var ny. Gaarden gik senere over til Lars Friis' Søster Anneke og Svogeren Søren Claussen og gik siden hen i Arv paa Spindesiden, hvorved den kom til en Slægt Hørlyck, der ejede den, da Taps Sogn efter 1864 som et af „de otte Sogne“ kom til Kongeriget.³⁾ Efter en ret omskiftelig Skæbne tilhører den nu Ejeren af den overfor liggende „Hørregaard“, Proprietær Poul Damgaard, hvis Slægt har levet i Aastorp i 200 Aar, og som har bortforpagtet den Friis'ske Slægtsgaard til sin Søn.

Da Lars Friis var konfirmeret, blev han, antagelig i Løbet af Aaret 1763, sendt hjemmefra for at gennemgaa en regulær musikalsk Uddannelse. Han drog til Haderslev, som paa den Tid, ikke mindst takket være sin dygtige og højt ansete Stadsmusikant Hinrich Jensen, havde etsærdeles blomstrende Musikliv. Hinrich Jensen havde i 1730 faaet Koncessionen som Amts- og Stadsmusikant betroet, og han havde i de senere Aar begge sine Sønner, der ogsaa var udmærkede Musikere, til Hjælp. I 1763 afløste den ældste, Hinrich, ham i Embedet, som han beklædte til 1767, da den yngste, Johann Gerhard, overtog det for at beholde det til 1793. Om denne ved man, at han var en dygtig Musiker, baade paa Violin og Fløjte, og tillige en meget søgt Musiklærer. Af disse Mænd var Lars

Friis i sin Læretid Elev — Johann Gerhard blev iøvrigt senere Lærer for to andre vordende Hofviolons, Violinisten Jørgen Berthelsen og Violinisten og Harpespilleren J. H. Lorentz — og de har sikkert givet ham en grundig og mønstergyldig Uddannelse som Violinist; at han ogsaa har lært paa andre Musikinstrumenter, Trompeten f. Eks., fremgaar af hans senere Virksomhed i København. Læretiden hos Stadsmusikanterne plejede at vare fem Aar, og har dette været Tilfældet ogsaa for Lars Friis' Vedkommende, kan man regne med, at han har været udlært i Løbet af Aaret 1768.

Han havde nu naaet sit første Maal, at blive Musikantersvend, og som

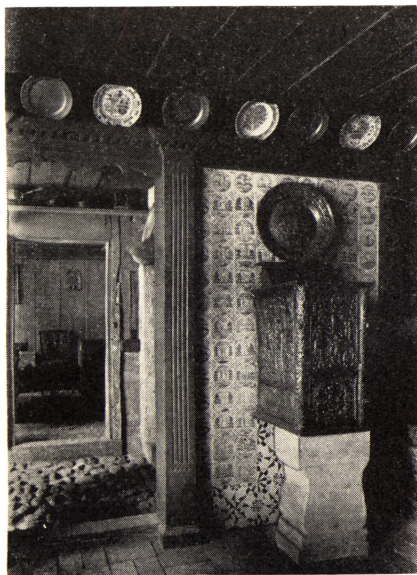
Tjørstrup Herred i det 17. Aarhundrede (F. J. Meiers Kort, det kgl. Bibl.) — Slægtens to Hjemsteder, Errigsted og Aastorp, angivet med Pile. Christiansfeld endnu ikke anlagt.

saadan virkede han derefter godt halvandet Aars Tid i Haderslev. Han regnedes for at være hjemmehørende her og boede ogsaa i Byen, men adskillige Gange foretog han, vel sagtens til Fods, den mere end to Mil lange Tur fra Haderslev til Aastorp ved Taps for at besøge sin Fader, der nu var Enkemand. Hans Besøg i Hjemstavnen, eller i hvert Fald en Del af dem, kan man følge i Altergangs-Protokollen for Taps Sogn, hvori Lars Friis i sin Haderslev-Periode ofte er indtegnet til Altergang sammen med sin Fader, og altid som hjemmehørende i Haderslev. Kun er dette ikke Tilfældet sidste Gang, de er til Alters sammen, i April 1770, da han staar opført som boende i Aastorp, og herefter forekommer hans Navn ikke mere i Protokollen.

Dette giver et nogenlunde sikkert Fingerpeg om, hvornaar Lars Friis har forladt den hjemlige Jord for at drage ud og søge Lykken. Som naturligt var, rettede han sine Skridt mod Hovedstaden, hvortil han vel er ankommet hen paa Sommeren 1770, sikkert med en god anbefaling i Lommen fra Haderslev-Stadsmusikanten, der havde været hans Lærer og Arbejdsgiver fra hans 17. til hans 24. Aar. Nogen Vanskelighed med at faa Beskæftigelse i København kan den unge sønderjydske Musikantersvend næppe tænkes at have haft, thi her var meget at gøre for Musikkens Udøvere. Den Dvale, Hovedstadens Forlystelsesliv havde været hensunken i under Frederik den Femtes sidste Leveaar, var nu, ved Begyndelsen af Christian den Syvendes Regeringstid, hørt op, hvilket bl. a. viste sig ved, at der pludselig var blevet Brug for megen Musik, og Kong Christians og Dronning Caroline Mathildes livlige og festglade Hof var uden Sammenligning den største Aftager i saa Henseende; der skulde anvendes mange Musikere udover det egentlige Kapel, Hofviolonerne: til Taffelmusik, Hofkoncerter og større og mindre Baller og Fester. Hertil kom saa, hvad Byens øvrige Forlystelsesliv, der ligeledes koncentreredes omkring Hoffet, krævede: det franske Syngespil, den italienske Opera og Forestillingerne i Komædiehuset.

Musiker-Erhvervet var dengang saa lidt som nu nogen straalende Haandtering, og som egentligt Erhverv var det tilmed kun i sin Vorden; en meget stor Del af den Tids udøvende Musikere dyrkede kun Musikken som Bierhverv og var da som oftest Haandværkere ved Siden af — ved de mindre Hofkapeller som f. Eks. i Pløen endog Lakajer, Taffeldækkere eller Vinkælderskrivere. Man satte paa de højeste Steder nok Pris paa Kunsten i dens forskellige Afskygninger, men man vilde ogsaa have den saa billigt som muligt og tænkte ikke paa at sikre dens Udøvere et blot nogenlunde taaleligt Udkomme. Paa den Tid, da Lars Friis kom i

Kapellet, var f. Eks. Størstedelen af Teaterpersonalet nedsunket i Gæld og saa forarmet, at dets enkelte Medlemmer end ikke formaaede at møde ordentligt klædt, naar Kongefamilien, hvilket dengang ofte skete, overværede Prøverne; ja, det maatte endog paalægges Teatrets Direktør overfor Kunstnerne at „afvende alt, som kunde have Udseende af Usselhed, og forekomme, at de ikke skulde overløbe eller ytre deres Nød for Hendes Majestæt.“⁴⁾ Var Tilstanden saaledes blandt Skuespillerne og Sangerne, har den næppe været bedre blandt Kapellet's Musikere, af hvilke kun de fær-

Nordslesvigske Bonde-Interiører fra det 18. Aarhundrede (Fløvtgaarden, Frilandsmuseet v. Lyngby). T. v. Kig gennem Forstuen fra den ene Dagligstue til den anden, t. h. Hjørne m. Bord og Bænke.

reste kunde supplere deres Indtægter ved Undervisning eller Komposition. Men alt dette til Trods stod Kapellet som det store Maal for den, der havde valgt Musikken som Levevej.

Lars Friis begyndte, som saa mangen anden god dansk Musiker siden har gjort det – H. C. Lumbye og Carl Nielsen, f. Eks., sin Karriere i de militære Spillemands Rækker. Kort efter sin Ankomst til København lod Lars Fries, som han benævnes paa dette Tidspunkt, sig hverve som Hoboist ved et af de Regimenter, der dengang garnisonerede i Hovedstaden. Hvilken Afdeling han kom til at tjene, eller hvilket Instrument han har spillet i sin Militærperiode, lader sig nu ikke længere konstatere, fordi Stamlistenerne fra en Del af disse Afdelinger er gaaet tabt; at han ofte ved

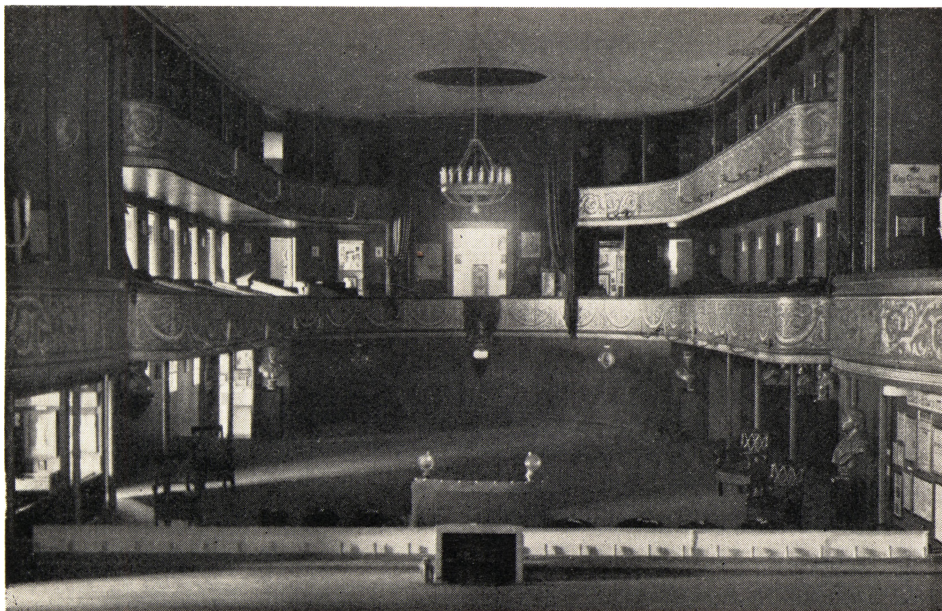
Teatret og Hoffet møder som Ekstra-Musikus sammen med to af Hoboisterne ved Oldenborgske Regiment: Klingenstein og Hundt, kunde, da Hoboisterne som Regel indkaldtes under eet fra en bestemt Afdeling, tyde paa, at ogsaa han tilhørte dette Regiment, men noget sikkert kan naturligvis ikke siges paa dette Grundlag. Selve den Kendsgerning, at Lars Friis de første Aar af sin Hovedstads-Tilværelse har tjent som Hoboist, kan der imidlertid ikke herske Tvivl om; som saadan betegnes han overalt, hvor han i disse Aar dukker op.

Hans første Forbindelse med Teatret var utvivlsomt hans Medvirken i det saakaldte Komediiorkester. Dette, der var noget helt andet end det kongelige Kapel, havde paa denne Tid, da Italieneren, Ober-Kapelmester Sarti, havde Teatret i Entreprise, til Opgave at spille til Skuespil- og Balletforestillingerne paa Kongens Nytorv, „Teatret i Byen“, som dette kaldtes i Modsætning til Hofteatret. Det nydannede Opera-Kapel, som ogsaa var blevet til paa Ober-Kapelmesterens Initiativ, og hvori fortrinsvis Medlemmerne af det egentlige Kgl. Kapel, Hofviolonerne, havde Sæde, tog sig af Operaerne og Syngespillene og havde saaledes indtil videre sin Hovedvirksomhed paa Hofteatret; først efterhaanden rykkede det ind paa Kongens Nytorv, hvor det til Slut, som det er det nu, blev det egentlige Teaterorkester.

Den 22. Juli 1772 er Lars Friis Medunderskriver paa en kollektiv Kvittering⁵⁾ til Partikulærkassen, som formentlig har maattet tage sig af en Del af den paa dette Tidspunkt ganske insolvente Sartis Forpligtelser; denne Kvittering viser, at Friis i hele Sæsonen 1771–72 spillede i Komediiorkestret. Blandt de c. 22 Mand, der ses at have udgjort dette, fik Friis det tredjestørste Honorar, 60 Rdl. Organist Klattenhoff — man maa ikke haabe, at hans Ydelser har svaret til hans Navn — var Dirigent, og iøvrigt var Orkestret sammensat af Musici, der sikkert for Størstedelens Vedkommende var hentet blandt Hoboisterne; dette kan direkte kun konstateres for Hoboisten Cloes' Vedkommende; han havde nemlig det Uheld at være i Gæld til sin Afdeling, Danske Livregiment, hvorfor hans Oberst og ikke han selv fik det ham tilkommende Honorar, 40 Rdl., udbetalt. Ogsaa om Hoboister, saaledes Greuel, Schnabel, Klingenstein, Hundt, Rose og Thrän, af hvilke bl. a. Rose og Schnabel senere ligesom Friis kom i Kapellet.

Kort efter sin Ankomst til Hovedstaden fik Lars Friis saaledes sin Gang i Teatret paa Kongens Nytorv, hvor han gennem langt over en Menneskealder kom til at øve sin Livsgerning. Men ikke ret længe efter sin Ansættelse i Komediiorkestret fik han ogsaa Foden indenfor i den Kreds af

Musikere, der havde Leverancen af den ekstra Musik til Hofballer og Maskerader. Disse Fester krævede ikke sjældent et meget betydeligt Opbud af Mandskab, og dette hentes dels blandt Kapellets Medlemmer, til trods for at det nok egentlig var under deres Værdighed at spille til Dans, dels hos Stadsmusikanten og i Komedieorkestret, hvor Lars Friis spillede, dels mellem Hoboisterne, de militære Musikkorps' Medlemmer, blandt

Hvor Maskeraden den 16. Januar 1772 udspillede: Hofteatret ved Christiansborg (nu Teatermuseum).

hvilke Friis jo ogsaa taltes; af disse sidste havde iøvrigt en Del i Forvejen en vis Tilknytning til Kapellet, hvor de trakterede Biistrumenterne, f. Eks. Trompeter og Pauker.

Paa denne Maade var det, at Lars Friis kom til at spille ved det historiske, sørgeligt berømte „Bal masqué paré en domino“ paa Hofteatret om Aftenen den 16. Januar 1772, efter hvilket Struensee og Brandt fængsledes, Dronning Caroline Mathilde førtes til Kronborg, og hele den øvrige Hofrevolution tog sin Begyndelse. Om sine Oplevelser ved den straalende Maskerade, der skulde ende saa skæbnsvangert, har Lars Friis desværre intet efterladt sig. Han talte dog ofte derom i sine senere Aar, som han tilbragte i Kolding, og det var her, som ogsaa i hans Familie, almindelig kendt, at han havde spillet ved Hoffet hin Nat.

Maskerade-Musikken, som maaske endda var delt i to Orkestre, der

skiftedes til at spille, stod under Anførsel af den nyudnævnte Hofdansemusikinspektør, Hofviolon Hans Hinr. Jacobsen, den senere Stadsmusikant i København. Maskeraden var iscenesat af Hofteatrets Intendant, Grev Enevold Brandt, hvis Skæbne ogsaa besegledes den Aften; den store Sal, som Teatret udgjorde, naar Tilskuerpladsen hævedes i Højde med Scene-gulvet, eller, som det hedder i en samtidig Skildring: „naar Parterret bliver skruet i Veyret saa det gaaer lige i eet med Skuepladsen,“ var ganske fyldt. Her dansede 8—900 glade og festklædte Mennesker „af alle 9 Classer af Rangen“ med Halvmasker og i Kostymer uafbrudt, indtil Ballet ved 2-Tiden sluttede med Kehr'ausen.

Hvilken Dansemusik der har været anvendt paa denne Aften, den sidste glade i Dronning Caroline Mathildes Liv, vides nu ikke længere med Sikkerhed, fordi Nodebøgerne er gaaet tabt, antagelig ved Christiansborg Slots Brand i 1794; men et Fingerpeg har man dog herom: ved Sæsonens Udgang fik Hofdansemusikinspektøren udbetalt 47 Rdl. for „Abschreibung der Parteyen aller englischen Tänze, Contre-Tänze und Menuetten v. April 1771 bis Ausgang Martii 1772.“⁶⁾ Heller ikke véd man, hvilke Musikere der spillede til den berømte Maskerade, eller hvor mange Mand Orkestret eller Orkestrene har bestaaet af; men at det har været et anseligt Antal, fremgaar af det Beløb, Musikken kostede den paagældende Aften: over 67 Rdl.⁷⁾; da Betalingen pr. Mand ikke har ligget ret meget over 1 Rdl., har sikkert mindst et halvt hundrede Musikere været i Funktion, og blandt disse altsaa ogsaa Medlem af Komediehusets Orkester, Hoboist Lars Friis. Hverken han eller hans Kolleger fik dog noget at vide om, hvad der var gaaet for sig under og efter Maskeraden, før næste Morgen.

Musikken til Menuetterne og Contredansene glemtes hurtigt, men en enkelt Melodi levede dog adskilligt længere end Dansemusik ellers plejer: Grev Struensees sidste Dans med Dronning Caroline Mathilde. Man har for nogle Aar siden gjort et Fund, som giver Grund til at antage, at netop den er bevaret ved et mærkeligt Tilfælde. En lille Nodebog fra 1790 i privat Besiddelse, der indeholder en Række afskrevne Melodier, Øvelser o. s. v., gemmer paa sine gulnede Blade ogsaa en spinkel Dansemelodi, der bærer Overskriften: „Graf Struense letzter Tanz mit der Königin Mathilda.“⁸⁾ Den lille Dansestrofes Forbindelse med Maskeballet kan naturligvis nu ikke længere paavises. Men da Afskriften er foretaget kun faa Aar efter Begivenheden, og det sikkert i Tiden umiddelbart efter har været almindelig kendt i vide Kredse, hvilken Melodi det har drejet sig om, kan dens Identitet dog sikkert betragtes som overvejende sandsynlig.

I Tiden derefter dukker Lars Friis oftere op i Hoffets og Teatrets Regnskaber blandt de assisterende ved Maskeraderne og den franske Ko-

medie paa Hofteatret. Den 10. Marts 1772 honoreres for „Opvartning“, som Medvirken i Orkestret dengang kaldtes, „drey Hautboisten Thræn, Fries & Klingenstein, bey der Comedie Soliman für 3 Proben à 3 Mk und 1 Auf-führung à 4 Mk. pr. Person,“⁹⁾ og 5. December 1772 udbetales der „dem Hautboisten Fries für Aufwartung mit der Trompette im Orchestre 1 Probe à 3 Mk und 1 Repres. à 4 Mk,“¹⁰⁾ ialt 1 Rdl. 1 Mk. Af denne sidste

„Grev Struenses sidste Dans med Dronning Caroline-Mathilde“; Blad af haandskreven Nodebog fra 1790. Originalen tilhører mag. art. Jørgen Jersild.

Regnskabspost fremgaar den vigtige Oplysning, at Lars Friis foruden at spille Violin, som sikkert har været hans Hovedinstrument, ogsaa har blæst Trompet. Hertil kommer, at han har trakteret det Træblæseinstrument, der var betroet ham ved hans militære Afdeling, og formodentlig ogsaa har spillet Klaver. Hvilket Instrument han har spillet, naar han mødte ved Hoffet, vides ikke; herom oplyser f. Eks. et Bilag fra September 1772 blot, at der er udbetalt Honorar til de „2 Hautboisten Hundt et Fries für Aufwartung beym Concert auf d. Ritter Sahl in Christiansburger Schloss den 4. Sept.“

De gamle Teaterpapirer fra denne Tid giver imidlertid en anden, højst interessant Oplysning om Lars Friis. Den 11. Februar 1774 udsteder han en Kvittering, der lyder saaledes: „At mig af Hr. Inspecteur Hvass, paa Directionen for Skuespillenes Vegne, er leveret 50 Rdl. for fire Italienske Operaers Oversættelse, dette tilstaaes herved, og for samme quitteres. L. Friis.“¹²⁾ Hvilke Operaer det drejer sig om, hvorvidt de nogensinde er naaet frem til Opførelse, og om han har oversat dem direkte fra italiensk eller blot fra tysk, kan ikke længere ses. Den Omstændighed, at man har brugt den unge Hoboist — der dog vel paa dette Tidspunkt har staaet paa

Tærskelen til Kapellet — som Oversætter, viser imidlertid, at han har været en Mand med Evner ogsaa udover det rent musikalske, og Evner, der er blevet lagt Mærke til. Der kan være Grund til at sammenholde dette med en anden Oplysning, Regnskaberne noget senere giver om ham: den 15. Juni 1775 udbetales der ham et Beløb paa 40 Rdl. „for et Clavecin til Tjenestebrug“;¹³⁾ umuligt er det vel ikke, at han i disse Aar har fungeret som en Slags Repetitor, i hvilken Virksomhed han har brugt det Klaver, der her er Tale om — og at dette maaske kan have været Foranledningen til, at man har ladet ham udføre det specielle Arbejde med Oversættelse af de fire italienske Operaer.

Hvor længe Lars Friis tjente som Hoboist, lader sig ikke fastslaa med fuld Sikkerhed, men formentlig er han ikke blevet permitteret, før hans Tilknytning til Kapellet blev af fast Karakter, d. v. s. ved hans Ansættelse som Adjuvant i 1774. Han har saaledes i omtrent fire Aar prøvet Militærlivet, og det gav sin Mand nok at bestille; dels var der den daglige Tjeneste paa Kaserne, dels de mange Koncerter, som Hoboisterne ved de københavnske Regimenter: Garden, Danske Livregiment, Norske Livregiment, Kongens Regiment, Oldenborgske Regiment, Falsterske Regiment og Artillerikorps, i denne Periode til de kongelige Herskabers Forlystelse maatte give ved Charlottenlund Slot, Eremitagen og de andre kongelige Slotte i Københavns Omegn. De seks Regiments-Hoboister, til hvilke Friis hørte, spillede alene; til andre Tider mødte Regimenternes Janitscharmusik op ved Slottene: den tyrkiske Musik, der dengang var ved at blomstre op indenfor Hæren, og med hvilken Hoboisterne omkring Aarhundredskiftet sloges sammen til Harmonimusikken, som vi nu kender den.

Medens det til at begynde med var Trompeten, Lars Friis mødte med, naar han assisterede i det kongelige Kapel, blev det Violinpladserne, han rykkede ind paa, da hans Tilknytning til Kapellet blev permanent. I 1774, vel omtrent samtidig med at det af Harsdorff ombyggede Teater toges i Brug, blev han en Slags fast Vikar der, Adjuvant, som det hed.¹⁴⁾ Snart efter oprettedes der iøvrigt i Kapellet et fast Adjuvant-Korps, bestaaende af Musikere, der ligesom Lars Friis var danske af Fødsel og Uddannelse; et meget stort Tal af Kapellet's ældre Medlemmer var paa den Tid Udlændinge, der var kommet hertil paa Koncertrejser og derefter havde faaet Ansættelse. Det var foruden Holstenerne, som jo hørte til indenfor Riget, men talte tysk, navnlig Sachser og Bøhmere — der ogsaa i høj Grad havde rekrutteret Militærmusikken paa denne Tid — altsaa ikke egentlig Landets egne Børn, der jo ifølge den nys udkomne Forordning om Indfødsretten gerne skulde nyde Landets Brød.

Efter tre Sæsoners Forløb, 13. Juni 1777, fulgte Lars Friis' egentlige Ansættelse, der skete ved kgl. Udnævnelse, idet Teatret og Kapellet dengang hørte direkte under Kongen. Hans Udnævnelse var kædet sammen med Afskedigelsen af Violinisten Joh. Julius Semler; denne havde været Lakaj og Violinist ved det pløenske Hof og var senere, da dette opløstes, endt i det danske Kapel ligesom Johan Hartmann d. æ. og flere andre. Semler ønskede nu „for sin svage Helbreds Skyld at afstaae sin Betiening til en af Adjuvanterne ved Capellet, navnlig (ved Navn) Lars Fries,“ og dette Ønske imødekom Kongen.¹⁵⁾ Nogen Pensionsordning havde man ikke, og Semlers Underhold efter Afskedigelsen ordnedes paa den dengang sædvanlige Fremgangsmaade saaledes, at Pensionsbyrden væltedes over paa Efterfølgeren. Semler havde haft 350 Rdl. i Gage om Aaret, og heraf beholdt han langt den største Del, nemlig 230 Rdl., i Pension, saa der kun blev 120 Rdl. om Aaret til Lars Friis. Saa længe Semler levede, maatte Friis nøjes med dette yderst beskedne „Gehalt“, og endda paalagdes det ham at hæfte for et Forskud paa 350 Rdl., der var tilstaaet Semler, og som denne næppe har naaet at faa afbetalt inden sin Død.

Det kongelige Kapel talte i 1774, da Lars Friis indtraadte i det som Violinist, omkring 25 Mand og var altsaa knapt halvt saa stort som nu, da det tæller 60 Mand. Af Violinister var der ialt 9, indbefattet Koncertinesteren, Johan Hartmann; iøvrigt bestod Orkestret af Bratscher, Violonceller, Kontrabasser, Oboer, Fagotter, Fløjter og Horn — et Par Stykker af hver — og desuden en Harpe; de øvrige Blæseinstrumenter havde ikke holdt deres Indtog endnu, men kom efterhaanden, Klarinetten saaledes med Mozarts første Operaer. Italieneren Sarti var Kapelmester til 1775, da han maatte forlade Landet paa Grund af en Bestikkelsessaffære. Han efterfulgtes i Embedet af sin Landsmand, Paolo Scalabrini, Komponisten til den muntre og vittige Musik til „Kærlighed uden Strømper“; med ham ophørte Italienernes Herredømme paa Kongens Nytorv. Den næste kgl. Kapelmester, J. G. Wernicke, stammede fra Bergen og hentedes saaledes indenfor Rigets Grænser. Han fungerede fra 1781 til 1787, da han blev tvunget væk efter den store Kapelreform.

Lars Friis kaldte sig som Regel baade Hofviolon og kgl. Kapelmusikus — ved en enkelt Lejlighed ses han ogsaa benævnt Hofmusikus. Hofviolon-titelen var en meget gammel, helt fra Frederik den Andens Tid hidrørende Betegnelse for Kongens Musikere, Kapellets Medlemmer; disse var oprindelig Violinister, for hvilke man brugte det franske Udtryk „Violons“, og da senere andre Instrumenter kom til i Orkestret, gik Betegnelsen Hofviolon over ogsaa paa disse, uanset at de spillede andre Stemmer: Fløjte, Obo o. s. v. Et ganske tilsvarende Forhold kendes fra Militærmusikken,

hvor „Hautboist“ blev den gængse Betegnelse paa Spillemandene, uanset hvilket Instrument de trakterede; her var det en Overlevering fra den Tid, da Oboen-Skalmejen havde en dominerende Stilling i den militære Musik. Hofviolon-Titelen holdt sig kun det 18. Aarhundrede ud, idet den forsvandt lidt efter lidt, da Teatertjenesten blev de kongelige Musikers Hovedopgave.

En Hofviolons Embede gav i hine Dage sin Indehaver adskilligt andet at bestille, end hvad Teatertjenesten krævede — og det var endda ikke Smaating. Kapellet var nok blevet et Teaterorkester, men dets oprindelige Funktion som Hofkapel maatte det stadig opfylde, hvad Lars Friis sikkert i sine tidlige Kapelaar har faaet at føle i rigt Maal. Var han ikke til Forestilling eller Prøve i Komediehuset paa Kongens Nytorv, maatte han maaske over og spille til Opera i Hofteatret; kaldte Hoffet, skulde han møde paa Christiansborg, om Sommeren maaske endda paa Fredensborg, enten til Koncerter, Operaforestillinger eller Hofballer. Der var kort sagt meget at gøre for de kgl. Kapelmusici, og Orkestret kom derved ud for en Overbelastning, der i Længden ikke kunde undgaa at gøre sin Virkning; dets kunstneriske Standard gik langsomt tilbage og kom først paa ret Køl igen, da den store Kapelreform gennemførtes i 1786 under J. G. Naumanns Auspicer.

De første Kapelaar har i økonomisk Henseende næppe været lette for Lars Friis, og det varede derfor noget, før han fik Foden under eget Bord. I Holcks Vejviser for 1779 nævnes han første Gang som Hofviolon, kgl. Kapelmusikus og Violinist ved det kgl. Teater og Kapel, boende i Store Kongensgade No. 266 (det nuværende No. 102), og her havde han sit Hjem ogsaa de første Aar efter, at han havde giftet sig. Den 12. Maj 1780 ægtede han den 20-aarige Jomfru Cathrine Marie Wiig (eller Wiegt), Datter af Murersvend Jens Olsen Wiegt og Hustru, født Gattung,¹⁶⁾ og endnu samme Aften stod Brylluppet at læse i Adresseavisen under „copulerede“. I Ægteskabet fødtes ialt otte Børn, af hvilke dog de fire døde som smaa; i 1789 mistede Ægteparret saaledes en lille Datter, som blev Offer for en Koppe-Epidemi, der hærgede den indre Bydel og navnlig Kvarteret omkring Nikolaj Kirke.¹⁷⁾ Hertil flyttede Lars Friis i Midten af 1780'erne for at være nærmere ved sin Arbejdsplads, Teatret, og her beboede han den næste Snes Aar en Lejlighed i Ejendommen Lille Kongensgade No. 86, det senere Nummer 17, der først forsvandt ved de store Nedrivninger i 1932. I Ejendommen, der laa paa Gadens Sydside nogenlunde midt imellem Kongens Nytorv og Holmensgade, boede flere Familier, og af Folketællingen 1787 ses bl. a., at Lars Friis holdt Tjenestepige.

Omtrent samtidig med Lars Friis' Ægteskab i 1780 falder hans Tilknytning til det harmoniske Selskab, den af Datidens mange Klubber, der vandt størst Ry. „Harmonien“, som Selskabet almindeligt kaldtes, var stiftet i 1778 med selskabeligt og velgørende Formaal — hvortil efterhaanden kom de musikalske, som snart skulde faa saa stærk Overvægt.¹⁸⁾ Begyndelsen var yderst beskeden; i 1779 var der 60 Medlemmer, Aaret efter, da Lars Friis kom til, dobbelt saa mange og i 1781 ialt 180. Senere var Tilvæksten endnu større. Foruden Friis var der tre andre Hofvioloner i Selskabet: Cramer, Schreiber, Tüxen; de var ligesom han musicerende Medlemmer og betalte hverken Indskud eller Kontingent, men fik til Gengæld heller intet Honorar for deres musikalske Ydelser. De musicerende Medlemmers Antal var 24, men steg efterhaanden som Kravene til Orkestret forøgedes. Selskabet havde eget Lokale, først paa Hjørnet af Købmagergade og Løvstræde, fra 1781 paa Hjørnet af Amagertorv og Østergade, og endelig fra 1783 i Ejendommen Vingaardsstræde No. 137, det nuværende No. 6. Her fik det, i nogle store Stuer, der blev slaet sammen til eet Lokale, en glimrende og velegnet Koncertsal, i lange Tider den bedste og mest benyttede i Byen. Det var først omkring 1780, da Lars Friis traadte til, at Musikken og Koncertopførelserne for Alvor kom i Forgrunden i det harmoniske Selskab — Ordet harmonisk i dets Titel var nemlig ikke alene musikalsk ment, men ogsaa tænkt som Udtryk for den Broderskabets og Enighedens Aand, der skulde herske blandt dets Medlemmer. Det lededes af en Direktion paa hele 9 Formænd og havde yderligere en særlig Musikdirektion, i hvilken den ivrige Musikentusiast, Købmand Grønbech, var primus motor.

Lars Friis' Stilling i det harmoniske Selskab var den, at han var dets Koncertdirigent og musikalske Instruktør — den største Del af de musicerende Medlemmer var jo ikke Fagmusikere, men Amatører. En af Kilderne til vor Viden om hans Virke i Selskabet er en Musik-Korrespondance fra København 1783 til Cramers musikalske Magasin i Hamborg, hvori det hedder: „Im Harmonischen Klub dirigirt Herr Friis die erste Violine. Sonst ist Hr. Schönbeck (skal være: Grønbech) eigentlich Directeur —.“¹⁹⁾ Hvad der har været spillet i Selskabet, medens Lars Friis var Dirigent, lader sig ikke længere konstatere, da Koncerterne ikke averteredes og Selskabets Protokoller og øvrige Efterladenskaber næppe er bevaret. Men det har fortrinsvis været Orkestermusik, Symfonier, Ouverturer og antagelig ogsaa Instrumental-Koncerter; udelukket er det vel ikke, at den ugentlige Koncertaften — i Lars Friis' Tid var det om Onsdagen — kan have budt paa Uropførelser i Danmark af Værker, der siden kom til at tælles blandt Verdensmusiklitteraturens uforgængelige.

De Mennesker, af hvilke Lars Friis' Orkester i Harmonien var sammensat, kom, ligesom Selskabets øvrige Medlemmer, der udgjorde Tilhørerkredsen, fra de forskellige Samfundsstillinger. Der var foruden Kapellets tidligere nævnte Repræsentanter: Officerer, Embedsmænd og Studenter, Grosserere, Haandværkere og Fabrikanter o. s. v., og Lars Friis' Virke blandt disse Folk har skaffet ham Venner og Bekendte i Kredse, han ellers ikke havde kunnet vinde Indpas i; det ses bl. a. paa Rækken af Faddere til hans Børn, ofte højtstaaende Personer, med Teaterdirektørens Frue, Kammerherreinde Warnstedt i Spidsen; hendes og mange andre Standspersoners Bekendtskab har Lars Friis højest sandsynligt gjort paa Musikkens Vegne i det harmoniske Selskab, til hvilket Damer iøvrigt først i 1783 fik Adgang. I Løbet af Aaret 1784 afgav Lars Friis den musikalske Ledelse af Selskabets Koncerter til Johan Hartmann, under hvem de voksede i Anseelse, ikke mindst, fordi de konkurrerende Foretagender efterhaanden døde hen, og fordi han fik Orkestret forstærket, saa det blev større end Kapellet og det største, man hidtil havde set og hørt i Hovedstaden. Lars Friis vedblev dog at være musicerende Medlem af Selskabet og bevarede Tilknytningen til det mindst en Snes Aar endnu; han havde jo her nedlagt et stort Arbejde og havde sikkert ogsaa sin betydelige Andel i den Fremgang, kunstnerisk og rent numerisk, som det kunde notere i de fire Aar, han var dets Dirigent.

Som allerede berørt var det kgl. Kapel i Lars Friis' første Tjenestear inde i en Nedgangsperiode, ikke mindst fordi der ved Protektion var kommet ikke saa faa uduelige Folk ind i Rækkerne. Man kunde efterhaanden høre det paa Præstationerne; Kronprins Frederik, den senere Frederik den Sjette, som ganske vist ikke var musikalsk, mente at kunne konstatere, at „Violinerne pøb forskrækkeligt,“ og skal have udtalt, at han nok kunde indse, at det var bedre, om hans Fader, Kongen, slet intet Kapel havde end et saa daarligt. Samtidig hedder det dog i en tilsyneladende meget paalidelig Musikrecension fra København til det ansete Cramers Magasin i Hamborg: „Unsre Capelle konnte freylich besser seyn, ist aber doch recht gut.“²⁰⁾ Alt tyder ogsaa paa, at i hvert Fald de siden 1772 ansatte Kapelmusikere var yderst habile Folk, hvorimod det muligvis nok har knebet med Ledelsen og Disciplinen.

Hvorom alting er, saa indkaldte man i 1785 den berømte kursachsiske Komponist og Kapelmester J. G. Naumann og lod ham foretage en Rekonstruktion af Kapellet, især med Henblik paa Opførelse af stor Opera, som han kort forinden havde gjort det i Stockholm. Noget overdrevent — Tendenser i denne Retning havde han vist ogsaa under sit Reorganisations-

arbejde i det svenske Hofkapel — udtalte Naumann, at der af det danske Kapels Folk højst var seks, der kunde bruges; han gjorde gældende, at Dygtighed og ikke Anciennitet burde være afgørende, afskedigede i Overensstemmelse hermed den Del af de siddende Kapelmusikere, der maatte siges at være helt uduelige, og ansatte nye i Stedet for. Han dannede paa denne Maade et Kapel, bestaaende af udmærkede Musikere, ialt 29 Mand, hvoriblandt adskillige Udlændinge. Dette maatte, sagde han imidlertid, kun bruges til Opera — til Skuespil og Ballet var det nødvendigt at disponere over et særligt Teaterorkester paa 17 Mand. Da han havde faaet bevilget det, erklærede han, at de to Ensembler jo ganske naturligt hørte sammen og derfor kunde forenes til eet. Ogsaa det fik han allerhøjeste Sanktion til at gøre, og han havde saaledes som ved et Trylleslag skaffet sig et Kapel paa omkring et halvt hundrede Mand — der som Helhed betragtet dog led af den Mangel, at der var for mange Blæsere og for faa Strygere.

Fortegnelsen over den samlede Musikerstab saa i 1790, da den reelle Sammenslutning mellem Kapellet og det særlige Orkester var fuldbyrdet, ud som følger,²¹⁾ idet dog næppe alle regnedes som hørende til Kapellet i egentlig Forstand, og enkelte er opført ved to Instrumentgrupper:

„Musikdirector, Capelmester Hr. Schultz

Concertmester Hartmann

1. Accompanist: Zinck

2. Accompanist: Skuespiller Preisler

A. Til 1ste Violin: Prof. Lem, (Claus) N. Schall, Berthelsen, Schindler, Grønlund, Jensen og Møller.

B. Til 2den Violin: Zeiger (Zeyer), Petersen, Cramer, Timrodt, Tychsen jun., Lorentz(en), som tillige er Harpespiller, Rasmussen og Aarhus.

C. Til Bratschen, eller Viola: Schlick, Friis, Lund, Rauch junior, Hansen og Schaltz, som tillige spiller Fløjte.

D. Til Violoncellen: Morell, Schaltz (Schall) og Schlick (Schicht).

E. Til Contra-Bassen: Keytpert, Barchager og Zedlakzek sen.

F. Til Fløiten: Zielche, Tychsen senior, Rose og Schaltz (Skálá).

G. Til Hobøjen: Barth, Rauch, som tillige blæser Basset-Horn, Schall og Kurtzweil.

H. Til Clarinetterne: Wachtelbrenner og Rauch, som tillige spiller Bratsch.

J. Til Fagotten: Braun, Kinga (Kainka), Schicht og Meyer (Meinert).

K. Til Valdhornet: Zurtzar (Zrza), Fuhrmann, Riedel og Zedlatzek Junior (Sedlaczek).

L. Til Trompeten: Jensen, som tillige spiller Violin, og Hansen, som tillige spiller Bratsch.

M. Kammermusicus, Harpespilleren, Hr. Kirchhoff.“

Lars Friis slap saaledes vel gennem den store Reform af 1786, om han end, frivilligt eller ufrivilligt, maatte rykke fra Violinistpladserne over paa Bratschisternes; muligvis skete dette dog først efterhaanden, idet det ser ud til, at han en længere Overgang fungerede ved baade Violinerne og Bratscherne, alt efter Behov. Reformen havde iøvrigt for de faa af de gamle, der blev i Kapellet, den Fordel, at deres Lønningsforhold forbedredes ikke saa lidt; Minimumslønnen blev paa 500 Rdl. aarligt, saaledes ogsaa for Lars Friis' Vedkommende. Den bragte ham yderligere den øjeblikkelige Fordel, at han kom til at høre med blandt de saakaldte Ripienister, der ligesom Solospillerne kun var forpligtede til at spille i „høj og fin Musik“, det vil sige Opera og Syngespil.²²⁾ Ordningen gled dog, ligesom Sondringen mellem Kapel og Orkester i det hele taget, ret hurtigt ud, bl. a. fordi Claus Schall ikke vilde finde sig i, at kun de daarligste Musikere kom til at spille hans Musik til Galeottis Balletter.

Kapelreformen medførte ogsaa Kapelmester-Skifte, idet Hofkapelmester Wernicke — Friis' senere nære Ven i Kolding — maatte trække sig tilbage, bl. a. fordi han var en alt for tør Teoretiker og dertil en sær og uomgængelig Mand. Reformatoren selv, Naumann, ønskede ikke at blive kgl. dansk Kapelmester, og Posten gaves derfor paa hans Anbefaling til den tyske Komponist J. A. P. Schulz, en glimrende Dirigent og fortræffelig Musiker, der siden skulde blive Fornyeren af det danske Syngespil. Han ledede med stor Dygtighed Kapellet, til Lybækkeren F. L. Æ. Kunzen i 1795 efterfulgte ham i Dirigenthvervet.

Kapellets Spil, dets Maade at musicere paa, var noget anderledes dengang end nu. Koncertmesteren var, strygende sin Violin og eventuelt angivende Takten med Foden, Orkestrets egentlige Anfører, men ved Opera- og Syngespil-Opførelser kom Kapelmesteren til som Leder af Ensembler, Kor og Solister og havde da, støttet af Koncertmesteren, Overledelsen. Han dirigerede ikke som nu med Armene og Hænderne, men sad, spillende ved Kapelmesterklaveret. Dog kunde man, naar et eller andet begyndte at vakle, se ham slippe Tangenterne og fægte med Armene i Luften for at faa det paa ret Køl igen — altsaa et Slags Tilløb til den synlige Dirigeren. Først længe efter Lars Friis' Kapeltid, i Begyndelsen af 1820'erne, kom Taktstokken i Brug; af de danske Kapelmestre var Claus Schall den første, der brugte den. Om de enkelte Præstationer i Orkestret ved man ikke meget; Claus Schall har fortalt et enkelt Træk herom: da han som ungt Menneske

kom i Kapellet, var de ældre Orkesterspillere endnu ikke videre i teknisk Færdighed, end at de tilraabte hinanden et „Varsko“ eller „Pas paa!“, hver Gang et særlig svært Sted dukkede op forude i Noderne.²³⁾ Dette har dog sikkert nok kun været Tilfældet i ny og ukendt Musik, som faldt udenfor, hvad de gamle Hofvioloner var vant til.

Blandt Lars Friis' Kolleger i Orkestergraven i Aarene efter Kapelreformen var der mange udmærkede Musikere, som tildels havde set og hørt mere end de fleste. Mellem dem, Naumann indkaldte, var Oboisten Christian Samuel Barth, der havde faaet sin musikalske Uddannelse paa Thomas-Skolen i Leipzig under selveste Johann Sebastian Bach; Barth var Grundlægger af den særlige danske Obo-Tradition, der den Dag i Dag holdes i Ære i Kapellet. Fra Wien kom den 20-aarige Violinist Tiemroth, senere 2. Koncertmester; en glimrende Klarinettist, C. T. Schlick, der havde været ansat i Stockholms Kapel, meldte sig ogsaa, men da der ingen Klarinettistplads var ledig, blev han anbragt paa Bratscherne, hvor han blev Sidemand til Lars Friis. Et stort dansk Navn i Kapellet i disse Dage var Violinisten, den senere Professor Peder Mandrup Lem, der kom i Kapellet, da han var 13 Aar gammel og var den første danske Violinvirtuos i egentlig Forstand; blandt Violinisterne sad ogsaa Claus Schall, den unge Danse-Elev, der havde vist saa store musikalske Anlæg og nu hurtigt og sikkert var paa Vej fremad mod Tinderne, baade som Komponist og Dirigent. Han var en af de faa danske Musikere, om hvem man ved, at han har kendt Mozart; han havde truffet Mesteren under et Studieophold i Prag og stiftet et ret nøje Bekendtskab med ham.²⁴⁾ Paa Koncertmesterpladsen sad endelig, ikke at forglemme, den storartede Musiker Johan Hartmann, Schlesieren, der skabte den gode danske Musik til Ewalds „Fiskerne“ og „Balders Død“, og som blev Grundlæggeren af det danske Musiker-Dynasti, paa hvilket J. P. E. Hartmann blev det ypperste Skud. Ikke saa faa af Lars Friis' Kolleger i Kapellet blev ogsaa hans Venner, saaledes den senere Koncertmester og Musikdirektør Claus Schall, som et Par Aar senere end Lars Friis var kommet ind i Kapellet som Violinist. Han stod Lars Friis saa nær, at han f. Eks. flere Gange var Fadder til hans Børn.

Naturligvis undgik Lars Friis i sine 36 Tjenestear i Kapellet ikke Modgang, men de Ærgrelser af personlig Art, han vides at have haft, hidrørte ikke fra nogen af hans Kolleger, men derimod fra „Inspecteuren over Musiquen“, Professor Darbes. Denne Mand, en tidligere Hofviolon, havde Opsyn med Kapellet og var i dette som overalt, hvor han kom frem, ualmindelig forhad. „Hvor er den Nytte, han har stiftet,“ skrev Teaterdirektøren, Kammerherre Warnstedt om ham, „Har han ikke, som jeg hører,

jaget Friis bort med Grovhed, den ældste Schall med en chikaneux Proces og den yngste under Paaskud, at han ikke kan skaffe nogle Violoncelsoer, som kanske aldrig have været til?“²⁵⁾ Behageligt har Darbes' Regime saaledes ikke været, men at han skulde have haft Magt eller Adkomst til at afskedige Lars Friis, saaledes som man i et enkelt Tilfælde har villet læse det ud af Warnstedts Bemærkning om Bortjagningen, forekommer lidet sandsynligt, og noget saadant fremgaar heller ikke af de officielle Dokumenter; højst kan han have brugt Truslen. I seks Aar maatte Friis og det øvrige Kapel taale Darbes' Chikanerier — saa forsvandt han ved Kapelreformen i 1786.

Tid efter anden fik Lars Friis sine Lønningsforhold forbedret, men Stigningerne var kun smaa og indtraf med lange Mellemlum. Ved Kapelreformen 1786 fastsattes hans Gage som nævnt til 500 Rdl. aarligt, ti Aar senere fik han et Tillæg paa 50 Rdl. og i 1798 yderligere 25 Rdl. Ved denne sidste Lejlighed præciseredes hans Embedspligter i en Skrivelse til ham, der er interessant, fordi den bl. a. viser, hvor meget en kgl. Kapelmusikus endnu paa den Tid havde om Ørerne. „De er,“ skriver Kapelchefen til ham, „forbunden at forrette al Tieneste i Kapellet uden Undtagelse, saavel ved Theatret, som ved Hoffet, naar det anbefales; som en Følge heraf er De forbunden at spille Solo, naar det forlanges, saa og stedse at spille ved alle Comoedier, Balletter og Entreer, saavelsom alle Prøver til samme, ved Kirkemusikken (d. v. s. Paaskekoncerter o. s. v.) og alle Koncerter ved Hoffet, hvor de høykongelige Herskaber ere nærværende.“²⁶⁾ Dette sidste Gagetillæg var foranlediget ved et Andragende fra Friis, der sandsynligvis har talt paa hele Bratschistgruppens Vegne; under alle Omstændigheder fik ogsaa hans Kolleger Rauch, Schlick og Lund det samme Tillæg. Sin Slutgage, 600 Rdl. aarlig, naaede Lars Friis 1805, da han blev 1. Bratschist.

Det var jo før Organisationslivets Tid, men de samme Problemer, som de faglige Sammenslutninger nu tager sig af, eksisterede dengang og ordnedes ved personlige Forhandlinger og Korrespondancer med Kapelchefen — Kapellet og Teatret havde en Periode hver sin Chef. Det ser ud til, at Lars Friis i ret udstrakt Grad har fungeret som en Slags Tillidsmand for sine Kammerater, der satte Pris paa ham for hans Ro og Soliditet og hans Hjælpsomhed. Han er Pennefører for Fagottisten Donaths Enke, han skriver for Bratschisten Lunds Enke om hendes Pension, og da hans Kollega, Bratschisten Schlick, i en tidlig Alder er blevet saa svagelig, at han ikke længere kan bestride sine Funktioner, tager Lars Friis sig af ham og skaffer ham en Plads paa Almindeligt Hospital — ja, endog en ordentlig Seng, han kan tage med derind.²⁷⁾ En Slags Værge maa han forøvrigt ogsaa have været for Schlick, thi fra Januar 1808 fik han efter dennes

Anmodning hans Pension udbetalt „i Stedet for Skipper Knudsens Enke.“

En optaget Mand har Lars Friis sikkert været, og hans Metier har ikke levnet ham megen Tid til at dyrke private Interesser. Foruden Teatertjenersten, hvor Syng-Opførelser, Mellemaktsmusik og Balletmusik stillede store Krav, havde han sine Hverv i det harmoniske Selskab, først som Dirigent, senere som musicerende Medlem af Selskabet. Desuden har han utvivlsomt spillet i Giethus-Koncerternes Orkester, der var sammensat af Kapellets Musikere.

Medlemmer af det kgl. Kapel ved en Opera-Opførelse i Slutningen af 1700-Tallet.
(Orig. Stik, Teatermuseet).

Fra sin Plads i Orkestergraven under Prosceniets klassiske Inskription „Ei blot til Lyst,“ ved sin Nodepult med det blafrende Voksllys, har Lars Friis i de 36 Aar, han tilhørte det kongelige Kapel, oplevet mangen teaterhistorisk og musikhistorisk Begivenhed; han har set Kunstnere komme og gaa, hvis Navne senere gled over i Historien, og han har været med til at holde Værker over Daaben, som blev berømte inden for dansk Scenekunst.

I hans Kapeltid falder først og fremmest den danske Operas Grundlæggelse, det egentlige Formaal med den store Naumannske Reform af Kapellet i 1786, der greb saa stærkt ind ogsaa i Friis' Forhold, og som pludselig gjorde det til et stort og efter Tidens Forhold moderne Teaterorkester. Lars Friis har været med hin Aften, den 31. Januar 1786, da den første danske Opera gik over Scenen — d. v. s. den første komponeret til dansk Tekst: Naumanns Orfeus og Eurydike. Mange andre teater- og musikhistoriske Begivenheder har han medvirket ved, bl. a. Premiereren paa Ewalds „Fiskerne“ med Hartmanns Musik, overværet af de fem brave Hornbæk-Fiskere, til hvis Forherligelse Værket var skrevet.

Friis har oplevet de bevægede Øjeblikke, da Striden om Kunzens og Baggensens Opera „Holger Danske“ i 1789 slog ud i lys Lue paa Teatrets Tilskuerplads og forhindrede videre Opførelser af Værket; han har spillet den Aften, Thaarups „Høstgildet“ med Schulz' yndefulde Sange første Gang

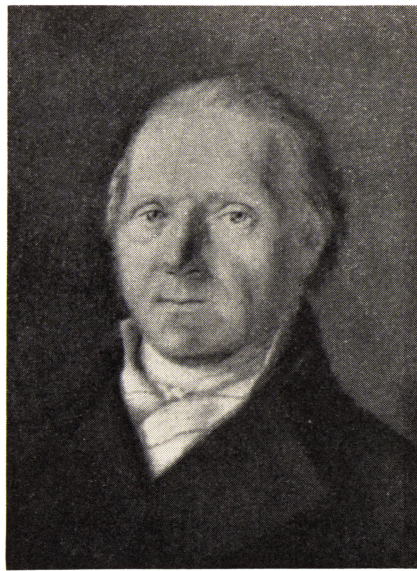
gik over Scenen i 1790 ved den straalende Gala-Forestilling i Anledning af den senere Frederik den Sjettes Formæling med Prinsesse Marie Sofie Frederikke. De fleste af Galeottis Balletter, til hvilke Lars Friis' Ven og Kollega Claus Schall komponerede Musikken, har han været med til at holde over Daaben. Han spillede til de første mozartske Opera-Opførelser herhjemme, „Cosi fan tutte“ i 1798 og „Don Juan“ i 1807, og har set den blændende Sanger og fortræffelige Komponist Ed. Dupuy fejre Triumfer med „Ungdom og Galskab“ og som Fremstiller af Titelpartiet i „Don Juan“. Meget har Friis oplevet bag Teatrets Mure, og meget havde han kunnet berette, om han havde sat sig for at fæstne det til Papiret. Hans Virke ved Teatret spændte over et Tidsrum, i hvilket store Forandringer skete; han, som da han indtraadte i Kapellet, kom tidsnok til at se og lære at kende enkelte af de Skuespillere, deriblandt Clementin, Hortulan og Ørsted, der „havde været med at grundlægge Værket“ under Holbergs Auspicier, naaede, inden han gik af, at se de første af Oehlenschlägers Tragedier holde Indtog paa Skuepladsen og vinde Sejr.

Minderne om Lars Friis' Virke i Kapellet og ved Teatret er ikke mange udover de rent arkivmæssige, men enkelte er der dog. I Teatrets omfattende og enestaaende Nodearkiv gemmes den Dag i Dag det originale Stemmemateriale til en Række af de Operaer og Syngestykker, der havde Premiere i det Tidsrum, Lars Friis sad i Kapellet, og som ikke naaede saa mange Opførelser, at Noderne er slidt op eller bortkommet. Blandt dette Materiale findes naturligvis ogsaa de Bratsch-Stemmer, som i Lars Friis' Dage har staaet paa hans Nodepult, og paa disse smukke, sirligt beskrevne Nodeblade har Friis af og til gjort sine Tilføjelser, om Stykkets Spilletid, de forskellige Tempi, Overspringelser, Gentagelser og lign. Dette er bl. a. Tilfældet i Bratsch-Stemmen til Hartmanns Musik til „Balders Død“, og i den originale Bratsch-Stemme til „Don Juan“, hvor Lars Friis endda flere Steder, med Blyant, har skrevet Stikreplikkerne til mellem Nodelinjerne, saa det var lettere for ham og hans Sidemand at give Agt paa Indsatserne.

Lars Friis havde, som alle kongelige Kapelmusici før og efter ham har haft, et Tjenesteinstrument at spille paa, naar han sad paa sin Plads i Orkestergraven eller spillede ved Hoffet eller til de befalede Koncerter. Af det kgl. Kapels Strygeinstrumenter er enkelte fra den Tid endnu bevaret, C-7 Instrumenterne kaldet, fordi Kong Christian den Syvendes Navnetræk er indbrændt i deres Hals — og blandt disse findes netop en Bratsch, der menes at være ældst af dem alle.²⁹⁾ Dens Oprindelse er det nu ikke længere muligt at bestemme med fuld Sikkerhed, men alt taler for, at den er fra Tyrol, en Mittelwalder; dens Klang er stor og ædel, næsten som var den en

gammel Italiener. I mange Aar har denne Bratsch været spillet af Kapellets 1. Bratschist, senest saaledes Anton Bloch og Axel Jørgensen, og det kan med temmelig stor Sikkerhed siges, at den i sin Tid har været anvendt ogsaa af Lars Friis, i hvert Fald i de Aar, han var 1. Bratschist, d. v. s. fra omkring 1805, til han i 1810 tog sin Afsked.

Store og afgørende Begivenheder oplevede Lars Friis i de 40 Aar, han var Borger i København: Hofrevolutionerne 1772 og -84, Bondefrigørelsen

Hofviolon, kgl. Kapelmusikus Lars Madsen Friis og Hustru Cathrine Marie Friis, født Wiigh (o. 1800).

1789, Christiansborg Slots Brand 1794, Københavns anden Ildebrand 1795, Slaget paa Rheden 1801 og Københavns Bombardement 1807, for blot at nævne nogle faa af dem. Nærmest paa Livet havde han — bortset fra Struensee-Katastrofen, hvis Optakt han jo i bogstaveligste Forstand selv spillede med i — den store Ildebrand i 1795, der med al sin Gru og Elendighed saa at sige naaede til foran hans Dør og dog skaanede hans Hus og Hjem. Han blev herved heldigere stillet end mange af sine Kolleger i Kapellet, der — som Tilfældet var bl. a. med Kapelmester Schulz — mistede alt og rystedes for Livet af denne Hændelse.

Men Lars Friis maa ved Selvsyn have oplevet de frygtelige Øjeblikke, da Ilden fra Flaadens Domæne paa det nuværende Gammelholm sprang over i Kvarteret omkring Nikolaj Kirke, hvor han jo havde sit Hjem i Lille

Kongensgade; han har set Nikolaj Spir styrte i Grus, og været Vidne til de oprivende Scener, der udspilledes, da Folk med deres nødtørftigste Ejendele flygtede for Ilden, og mange kastedede deres Bohave ud gennem Vinduerne for paa denne Maade at bjerge, hvad bjerges kunde. Sikkert har ogsaa han, hans Hustru og hans Børn staaet parat til at flygte, da det pludselig blev øjensynligt, at Ilden, der rasede lige bag ved, i Vingaardsstræde, og paa Nikolaj Plads, nu var ved at dreje af, takket være et energisk Redningsarbejde.

Hvorledes det gik til, at Lille Kongensgade undgik Katastrofen, findes der overleveret en samtidig Beretning om, der viser, at Kronprinsen, den senere Frederik den Sjette, i denne Situation gjorde en personlig Indsats: „Vor dyrebare Kronprinds har,“ hedder det, „ved denne Lejlighed aflagt et usvigeligt Bevis paa sin Kjærlighed til Folket. Ikke forlod han Ilden. Nej, han var overalt tilstede. Løverdags Morgen blev under hans Opsigt nedrevet et Stykke af Ulkegaden (den senere Holmensgade) og noget af Gaarden i Skippernes Laugshus, hvorved Lille Kongensgade og et Stykke af Kongens Nytorv blev reddet.“³⁰⁾

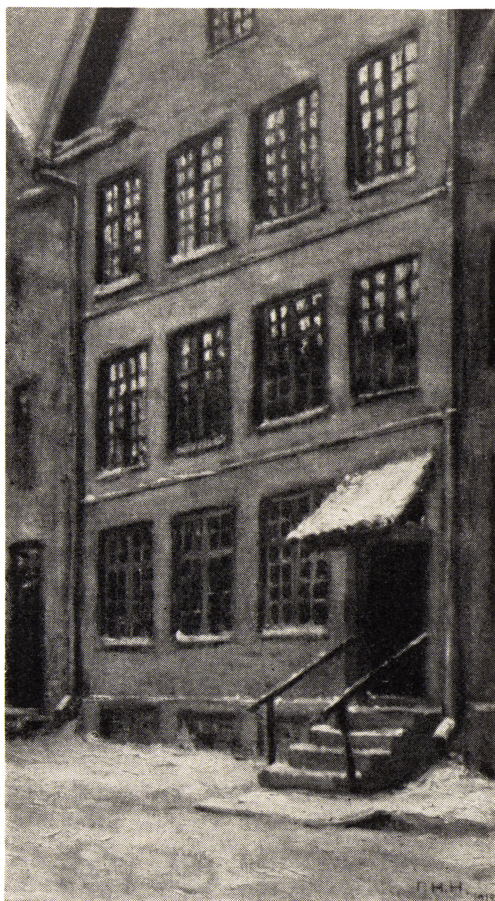
Den anden omtrent lige saa katastrofale Hændelse, der overgik Hovedstaden 12 Aar senere, Københavns Bombardement 1807, synes Lars Friis ogsaa at være sluppet lykkeligt over. Han boede nu ikke længere i Lille Kongensgade, men i Laxegade, og dette Kvarter gik nogenlunde fri for Englændernes Bomber og Brandkugler, der jo ødelagde bl. a. Frue Kirke, Universitetet og Kvarteret der omkring.

I Aarene efter Aarhundredskiftet ramte iøvrigt forskellig anden Modgang Lars Friis. Han havde haft megen Sygdom i Hjemmet, flere af Børnene var døde som smaa, hans eget Helbred begyndte at svigte — og hans Økonomi ligeledes. For at komme ud af det hele og genvinde sine Kræfter besluttede han at tage et Aars Orlov fra Kapellet, hvilket ogsaa bevilgedes ham. I April 1803 opsatte han en Kontrakt med Violin-Eleven i Kapellet Petersen, antagelig den senere Organist og Musiklærer ved Sorø Akademi, om at denne i et Aar, det vil formentlig sige Sæsonen 1803—04, skulde forrette hans Tjeneste mod Betaling.³¹⁾ Og da dette var i Orden, drog Lars Friis over til sin Fødeby, Aastorp, og slog sig ned hos sin Familie der.

I Aastorp befandt sig i Forvejen, øjensynlig for et længere Ophold, hans Hustru og to af Børnene, Peter Frederik (der senere har digtet om sine Barndomsminder fra disse for Slægten saa minderige Egne) og Datteren Christiane Dorothea. Dette fremgaar af Folketællingslisten af 13. Februar 1803, der aabenbart regner med dem som faste Beboere i Aastorp, idet de — omend med Tilføjelsen: alle 3 aus Kopenhagen — er opført som „2. Familie“ i Byen. Listens „1. Familie“ var Friis' øvrige Paarørende, hos hvem

hans Familie stod opført som Logerende: Gaardmd. Jacob Nissen, gift med Lars Friis' Niece Marie Sørensen, Datter af hans Søster Anneke og Søren Claussen; nogen Forklaring paa, at Friis for en længere Tid helt er flyttet tilbage til Fødebyen, er det ikke let at give; den maa som nævnt sikkert i første Række søges i Helbredshensyn. Sit Hjem i Hovedstaden ophævede han ikke, det var fremdeles, om man da kan tro Vejviseren, i Lille Kongensgade.

I sin Fødeby, som Lars Friis hele sit Liv følte sig meget nært knyttet til, tilbragte han en forholdsvist bekymringsfri Tid og hyggede sig i den Del af Gaarden, der var til hans Raadighed; af et Brev til Kapelchefen fremgaar bl. a., at han havde købt en af de berømte Christiansfelder-Ovne til sin Stue. Ved næste Sæsons Begyndelse vendte han tilbage til sit Arbejde i København. Her flyttede han kort efter sin Bolig fra Lille Kongensgade over i Ejendommen Laxegade No. 320—21, tilhørende Murermester, Kaptajn i Brand-

Ejendommen Lille Kongensgade 17 (rekonstr.), hvor Hofviolon Lars Friis havde sit Hjem o. 1785—o. 1805.

korpset Grose, det nuværende No. 15. Atter i Sommeren 1806 var han forøvrigt i Jylland, hvilket ses af, at Kapelchefen i Maj 1806 udstedte Rejsepas til ham, en „Rejsetilladelse for nogen Tid til Colding“.

Maaske har Lars Friis foretaget denne Jyllands-Rejse for Overskudet af sin Beneficekoncert. En saadan bevilgedes ham, i Overensstemmelse med den gamle Skik, at veltjente Sangere og Musici havde Ret dertil, i Sæsonen 1805—06, og det var vistnok den eneste Lejlighed, ved hvilken han optraadte som selvstændig Koncertgiver. Koncerten har særlig Interesse derved, at dens Program kendes, omend der er mange Detailler, det ikke giver Oplysning om, hvorved adskillige Spørgsmaal forbliver ubesvarede. I

Begyndelsen af Marts Maaned 1806 indrykkede Lars Friis flere Gange denne Annonce i Bladene.³²⁾

Concert.

„Da det Harmoniske Selskab har tilladt mig at opføre en Concert i dets Værelser i Viingaardsstrædet No. 137, bliver sammesteds, til Fordel for mig, næstkommende Søndag den 16de Martii om Aftenen Kl. 7 opført:

Første Deel:

- 1) En stor ny Ouverture af Operaen Selico, componeret af Capelmester Gyrowetz.
- 2) En Aria, synges af Mad. Dahlén.
- 3) Natten, et musikalsk Spøg indeholdende: 1. Nattens Roelighed, 2. Vægter Raab, 3. Tappenstreg, 4. Cavallerie og Jæger Retraite, 5. Et Bal, som afbrydes ved 6. En Ildebrand, hvorefter 7. Nattens Roelighed endes med 8. Reveillen.

Anden Deel.

- 4) Maurerische Trauermusik af Mozart, endnu ikke her opført, udføres med Spillende, blæsende Instrumenter og Serpent.
- 5) Variationer paa Harpe.
- 6) Bataille Simphonie af Wranizky.

Billetter à 4 Mk. pr. Stk. bekommes daglig i Laxegaden No. 320 og 21 i Stuen, i Springgaden No. 33 hos Selskabets Bud Luffe, hos de Herrer Conditorer Gianelli paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Østergade No. 4, Courain paa Gammeltorv No. 134, Pleisch paa Amagertorv No. 2, Come-stabili paa Østergade No. 11 og ved Indgangen til Concerten.

Friis, Capel Musicus.

Da det jo drejede sig om en Benefice-Koncert, der gerne skulde give et pænt Overskud, maatte Lars Friis tilrettelægge Programmet i Overensstemmelse med Tidens Smag for det populære. „Capelmester Gyrowetz“ og Østrigeren Wranizky, af hvem han havde store og sikkert flot klingende Kompositioner paa Programmet, var ikke blot samtidige med Mozart og levede kunstnerisk set i Skyggen af ham, men ogsaa ret uoriginale Komponister, hvis Musik imidlertid havde den Egenskab, at den underholdt og behagede, og som derfor i en Periode opnaede at blive Modekomponister.

Hovednummeret i 1. Afdeling, den musikalske Spøg „Natten“, var et Orkesterstykke, der var uhyre populært i Datidens København. Det var et musikalsk „Tonemaleri“ i den dengang saa yndede Genre og fremkom oprindeligt anonymt. Alle vidste dog, at det skyldtes den kendte Musik-Enthusiast

og Dilettant, Assessor i Politiretten Hans Hagerup Falbe, senere Assessor i Norges Højesteret og norsk Statsraad. ³³⁾ Han og hans Familie har rimeligvis hørt til Lars Friis' private Vennekreds fra det harmoniske Selskab, og en Jomfru Christiane Falbe optræder ogsaa ved et Par Lejligheder som Fader til Friis' Børn.

Som Modvægt mod det mindre værdifulde i Programmet kunde Lars Friis byde paa noget saa fornemt som en Urøpførelse af et Værk af Mozart, Frimurer-Sørgemusikken, hvori Blæseinstrumenterne spillede en fremtrædende Rolle. Den har vel været udført af Kolleger fra Kapellet, af hvilke hele Koncertens Orkester maa antages at have været sammensat — de havde i alt Fald ingen Teatertjeneste, idet Teatret ikke spillede den paagældende Aften.

At Lars Friis har dirigeret Koncerten selv, kan anses for givet, selv om det ikke staar anført paa Programmet. Foruden Orkestret medvirkede en fornem Solist, Sopran-Sangerinden Johanne Elisabeth Dahlén, f. Morthorst, der var en af Tidens største Vokal-Kunstnerinder, navnlig tiljuble i Koncertsalen. Ogsaa en Solo paa den altid populære Harpe havde Lars Friis sørget for; hvem der udførte den, oplyser Programmet ikke, men det har uden Tvivl været Kapellets Harpenist, J. H. Lorentz, der var en glimrende Musiker og forøvrigt ogsaa Organist ved Kastelskirken. Han var en personlig Ven af Friis, stammede ligesom han fra Nordslesvig og var fulgt i hans Fodspor som Elev af Stadsmusikanten i Haderslev. Der findes intet overleveret om, hvorledes Koncerten forløb, og om Lars Friis havde Glæde af den. Hans Programvalg har dog sikkert gjort sit til, at der har været Tilløb til Hovedbilletsalgsstedet, hans eget Hjem i Laksegade, og hos „de Herrer Conditorer“ i den indre By, som aabenbart dengang paatog sig at sælge Koncertbiller.

Over Lars Friis' sidste Aar i København kastede Krigstilstanden og dens mange Følger mørke Skygger, ikke mindst af økonomisk Art. Et lille Indblik i Forholdene i disse Aar giver et Brev til Lars Friis, skrevet i Oktober 1809 af hans Søn Mathias, som paa det Tidspunkt arbejdede som Bogbinder-svend i Odense: „Her i Odense er for nærværende Tiid meget dyre Tiider, Folk her klage Gudsjammerlig, og min Gamle (Mesteren) er færdig at gaa ud af sit gode Skind, tenk engang midt i det skønne Fyens Land at give 2 M. 8 Sk. for et Pund Smør, 12 à 14 Sk. for et Pund Kiød og endnu galere 10 Sk. for en Pægel Brændevin. Folk her er alle af den faste Troe at det bliver ført ud til Engelskmanden og jeg er færdig at troe det samme, thi Prangerne kunde skamligt indkiøbe det saa dyrt her, thi saa maatte di Kiøbenhavnske Priser være Uhyre —“

Maaske under Indtryk af Tidens mange Besværligheder tog Lars Friis i 1810, da han var 63 Aar gammel, den store Beslutning at trække sig tilbage fra sin Plads i Kapellet, hvor han havde kunnet blive længe endnu, da der ingen Aldersgrænse var; for at bruge hans egne, ligefremme Ord: „vedblive Tienesten kan jeg ikke; mine Sandser svækkes, og Øynene slaae fejl, jeg føler den nærmende Alderdom.“ 16. April 1810 skrev han sin Afskedsansøgning,³⁴⁾ i hvilken han meddeler, at han vil flytte tilbage til Haderslev, Amt, hvor han endnu har Familie, og iøvrigt andrager om i denne Anledning at maatte faa sin Pension udbetalt i slesvig-holstensk Kurant. Dette havde man tidligere bevilget to andre af Kapellets Pensionister, Valdhornisterne Gruner og Hahn, der nu boede i Haderslev; skulde noget tilsvarende ikke kunne bevilges ham, beder Friis om at maatte beholde hele sin Gage, 600 Rdl., i Pension under Hensyn til 36 Aars god Tjeneste og de vanskelige økonomiske Forhold. Zeyer og Tüxen er, siger han „næsten i dette Tilfælde; at giøre saa got som ingen Tieneste, nyde deres fulde Gage og befinde dem vel derved.“ Lars Friis' Afskedsansøgning paategnede Kapelchefen, Overhofmarskal Hauch, med følgende smukke Ord: Bratschist Friis har siden Aaret 1777 (den faste Ansættelse) tient i Deres Majestæts Capelle og i den Tid stedse udmærket sig ved Paapasselighed, Fliid, Duelighed, hvilket sandfærdige Vidnesbyrd herved efter Begjæring meddeles.“

Sit Ønske om at faa Pensionen udbetalt i slesvig-holstensk Kurant lykkedes det ikke Lars Friis at faa opfyldt. Han indsendte i April 1810 en Ansøgning herom til Finanskollegiet, men fik den afslaaet med en rent principiel Motivering. Endnu engang bad han Kapelchefen om Assistance til saa i hvert Fald at faa hele sin Gage i Pension, men heller ikke dette gav Resultat, og ved kgl. Resolution af 21. Juli 1810 afskedigedes han derefter med 400 Rdl. i Pension af Kapelkassen.³⁵⁾ Dog bevilgedes der ham samtidig et rentefrit Forskud paa 400 Rdl., et Forskud, der iøvrigt halvandet Aar senere blev eftergivet ham. Han fratraadte med Udgangen af Sæsonen 1809—10; hans Plads ved Bratscherne bad Violinisten Simonsen om at maatte overtage, men det blev vistnok Eleven Heiss, den senere Stadsmusikant i Aalborg, der ansattes.

Forholdene var trykkende i den Tids Danmark som Følge af Krigen og Besættelsen, og Pengevæsenet var godt paa Vej mod Katastrofen. Det var et højst uheldigt Tidspunkt, Lars Friis havde valgt at trække sig tilbage paa, og Tiderne, der kom, skulde volde ham, som vel de fleste af Landets Indbyggere, svære Vanskeligheder. Han maatte, da Pengevæsenet i Hertugdømmerne ikke fulgte det øvrige Danmarks og hans Rigsdaler-Pension saaledes intet vilde forslaa der, opgive at bosætte sig i Fødebyen Aastorp, som han oprindelig havde haft til Hensigt. Han valgte da at tage Ophold

saa nær disse Egne som muligt, nemlig i Kolding, uden for hvis søndre Byport Toldgrænsen til Hertugdømmerne dengang gik, og hvorfra der jo ikke var langt til hans gamle Hjemstavn, som han stadig, og ikke mindst de sidste Aar, havde staaet saa stærkt i Forbindelse med.

Men tillige gjorde andre Forhold, at det var praktisk for ham at bosætte sig i Kolding. Ogsaa i denne By havde han nemlig Familie; hans Niece

Deres Brev er mig kommen og Deres Kærlighedens Raad og Godhed er mig i
 Paa mange Aar, vil og saa i mine Traasender Kærlighed og min
 Dutt og Takkegælder i beundring Gratiale.
 Fra Kammeraad Woldom i Deres Brev er mig kommet at du Godhed og
 modtagelse og Gæstfrihed paa mine Angen i du Kongl. Kærlighed og min
 Deres Kærlighed er mig kommet mig.
 Kolding den 15 Januari. 1811.
 Med Respekt
 af
 Lars Friis.
 Kongl. Excell.

Slutningen af Brev fra Lars Friis til Kapelchefen, Overhofmarskal Hauch.
(Journ. Pag. 311, No. 41, 1811).

Ellen, Datter af hans Søster Anneke og Gaardmand Søren Claussen i Aastorp, levede her, gift med tidligere Skipper, nu Købmand i Kolding Lauge Ernst Petersen, og Aaret efter blev en anden Niece af ham, der ligeledes var Datter af Søren Claussen i Aastorp, gift med Adjunkt Peter Nicolai Borgen ved Kolding Latinskole. Endelig boede ogsaa en god Bekendt af ham fra hans tidlige Kapelaar, Hofkapelmester Wernicke, i Byen, og ikke mindst dette sidste kan tænkes at have haft Indflydelse paa hans Beslutning om at bosætte sig der.

Lars Friis' Afsked gjaldt fra Oktober 1810, men han fungerede ikke efter Afslutningen af Sæsonen 1809—10 og allerede i August brød han op fra København, hvor han det sidste Par Aar boede i Sidehuset til Adelgade No. 302, nu No. 17, en hyggelig gammel Gaard. Hans Afskedsbrev til Kapelchefen, dateret 14. August 1810³⁶) lyder saaledes:

„For Deres Excellences Naade for mig, tilkiendegivet mig i Deres bevaagne Skrivelse af Dags Dato, aflægger jeg herved min underdanigste Taksigelse, tilladende mig at forsikkre, at samme stedse med den varmeste Taknæmmelighed vil blive erindret af mig. — Jeg vover fremdeles at suppliere hos Deres Excellence, om jeg paa Torsdag, næst mundtligent at turde bevidne Dem min Taknæmmelighed, maatte vente mig udbetalt saavel det mig allernaadigst forundte Gratial som hvad der af min Gage kan tilkomme mig, da Skipperen, som jeg har bestemt at afrejse med, er færdig. — Underdanigst, Friis.“

Lars Friis har vel faaet aflagt den bebudede Afskedsvisit hos Overhofmarskallen og Kapelchefen, Hauch, der altid havde været ham velvillig stemt, og som ogsaa i Fremtiden, i hans Pensionist-Tilværelse, blev ham en god Mand. Med sin Familie, Hustruen og Døtrene — Sønnerne var allerede fra Haanden — drog han søværts til Kolding for at tage blivende Ophold paa den Egn, han som ung sønderjydske Musikantersvend havde forladt netop 40 Aar i Forvejen.

Efter en Sørejse, der godt kan have været rig paa Oplevelser — det var jo midt i Kaperkrigens og Kanonbaads-Krigens Tid — kom Lars Friis til Kolding sent paa Sommeren 1810. Ogsaa her traf han Mindelser om Krigen: over Byen knejsede de tunge, røgsværtede Ruiner af det fordums saa stolte Koldinghus Slot, som det spanske Hjælpekorps to Aar i Forvejen havde brændt af. Selve Staden var dengang ikke stor — dens Indbyggertal løb knapt nok op til de to tusinde, og i mange Henseender var den en fattig By. I Kolding fik Lars Friis Bopæl i den Ejendom, som hans Niece, Ellen Clausdatter fra Aastorp og hendes Mand Lauge Ernst Petersen ejede, — det var en smuk gammel Købmandsgaard, som laa paa Hjørnet af Vestergade og Blaagaardsgade og havde Ladeplads ned til Aaen, hvor Smaaskibe kom med Varer. Oprindeligt var Ejendommen opført som Bindingsværks-Bygning, men i Løbet af det 19. Aarhundrede forvanskedes den ved saa mange ydre Ændringer, at den næppe var til at kende igen.

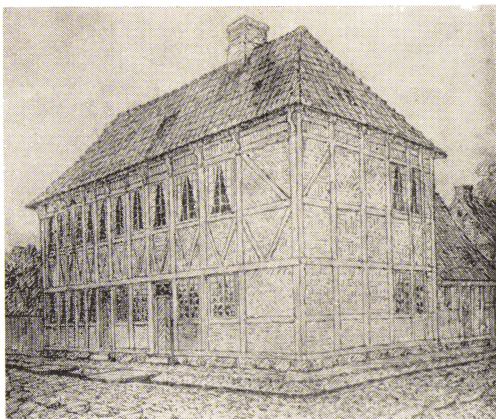
Fra sine Vinduer i den gamle Gaard har Lars Friis sikkert haft Udsigt til et efter Datidens Forhold livligt og pulserende Liv; Lauge Ernst Petersen drev en betydelig Købmandshandel og havde ogsaa et Brænderi. Der hørte Markjord til Gaarden, og af Skatterne for 1817 fremgaar, at han havde 5 Køer; en Gyde bagom Ejendommen hed i en Del Aar Lauge Ernsts Gyde. De øvrige Beboere var noget senere, i 1817³⁷): Søren Truels Nielsen, der drev Værtshushold, endvidere Skipper Claus Friis (Broder til Købmandens Kone), Adjunkt Borgen og Hofviolon Lars Friis; desuden laa indkvarteret en Underofficer af Holstenske Landsenér-Regiments 4. Eskadron. Det synes

sikkert, at Familierne Borgen og Friis har boet paa Salsetagen. Lidt længere ned i Gaden, i et Hus, der laa hvor Elmegade nu munder ud, fødtes i 1813 Carl Ploug, hvis Fader ligesom Adjunkt Borgen var Lærer ved Latinskolen.

Efter at have indrettet sig i Kolding drog Lars Friis atter afsted for paany at søge Rekreation paa Landet. Han tog til Herregaarden Nørholm ved Varde, hvor han besøgte Forpagter Peter Jessen, der maa have været hans gode Ven eller muligvis en fjernere Slægting af ham, og som i Aarene 1807—14 havde Nørholm Hollænderi i Forpagtning. Han opholdt sig hos Jessens paa Nørholm hele Vinteren 1810—11.

Der er ikke Tvivl om, at det har været noget af en Overgang for Lars Friis at skulle tage Afsked med sin ganske vist anstrengende og krævende Gerning i København for at finde sig til Rette med en Pensionist-Tilværelse i en stille jydsk Provinsby. Kapelchefen, der i de Tider maatte høre adskillige Besværinger baade fra sine nuværende og tidligere Musikere, stod han i hyppig Forbindelse med, og mangt et Hjertesuk kommer til Udtryk i Lars Friis' „Promemorier“ til ham. Et Aars Tid efter at Friis havde forladt Kapellet, siger han skuffet: „Strax efter ieg forlod min Tieneste, er Capellet saa lykkelig og faaer en aarlig Hielp af Hs: Majest: Kongen formedelst de besværlige Tider, denne Lykke skulde ikke blive mig til Deel, ieg har i 36 Aar haft lutter Møysommeligheder! Her i Colding er alting næsten saa dyrt som i Kiøbenhavn!“³⁸⁾

Det var den optrækkende Pengekrise, der for Alvor begyndte at gøre sig gældende, og ikke alene for Lars Friis' Vedkommende. Pensionen fulgte ikke med de stadig stigende Priser, saa naturligvis var de pensionerede højst uheldigt stillet, selv om de af og til blev hjulpet fra Kapellet med „Gratifikationer“. I November 1812 skriver Lars Friis atter til Kapelchefen og anfører en Række Eksempler paa de høje Priser, der gør det næsten umuligt for ham at eksistere, og som unægtelig er afskrækkende nok: „Jeg har nu næsten 1 Aar betalt her i Colding 26 til 28 Sk. for hvert Pund Brød, mange Levnedsmidler er dyrere her end i Hovedstaden, hver Dag aleene medtager til Brød, Mælk og Øl 5 Mk. danske.“ — „Og,“ siger han: „en

Købmand Laue Ernst Petersens Ejendom i Kolding paa Hj. af Vestergade og Bleggaardsstræde. (Rekonstr. af Prof. H. C. Amberg).

Bondekarl, som tiener her for en Bonde, faar 250 à 300 Rdl. aarlig og har dertil Kost og Logie! Han tiener bedre end ieg.“³⁹⁾

I samme Brev er det, han betror Kapelchefen, hvor meget han i Virkeligheden angrer sin „overiilede Resolution at gaae i Pension,“ og hvor tungt han føler det at skulle savne „Kongens Tieneste, Børn, Venner, Musik, Fornøyer, ia alt“. I fuldt Alvor fremsætter han i dette Brev ogsaa en Anmodning om at maatte faa Lov til atter at faa sin Tjeneste og Gage i Kapellet tilbage, selv om det kun blev som 4. Bratschist. Dette kunde Kapelchefen naturligvis ikke imødekomme; i hans Svar⁴⁰⁾ til Lars Friis hedder det bl. a.: „det lader sig ikke gjøre at indsætte Dem i Kapellet igjen, hvorfra De selv frivillig er udgaaet med Pension.“ Ogsaa Planer om at søge Ansættelse ved Toldstedet i Kolding syslede han med, men opgav dem dog atter ved nærmere Eftertanke.

Pengekrisen, der gav Anledning til alle Lars Friis' „Møysommeligheder“, løstes endelig ved Statsbankerotten 1813, og de økonomiske Forhold gled atter, omend langsomt, i Leje. Ogsaa Friis synes her i Tiden derefter at have følt en Lettelse; i hvert Fald skriver Sønnen Mathias i December 1814 til ham fra Hamborg bl. a.: „— med Fornøvelse haver ieg af deris Brev erfaret, at de dog efter de slette Tiider, som det er i Danmark, dog saa temmelig haver deris Udkomme, og man maae ogsaa haabe, at nu ved en almindelig Fred Tiiderne skulde blive bedre.“

Efterhaanden kom Lars Friis til at føle sig fortrolig med Forholdene i Kolding, hvor iøvrigt hans yngste Datter blev konfirmeret et af de første Aar, han var der. Da han først havde slaaet Rod i Byen, blev han hurtigt en afholdt Borger, og han fik Lejlighed til, som en Slags uofficiel Stadsmusikant, at gøre en god Indsats til Gavn for Musikken. I Byen rørte sig et livligt Musikliv, ikke mindst takket være Hofkapelmester Wernicke, der havde boet her, siden han gik af ved Kapelreformen, og hans Datter Catharina, som i en meget tidlig Alder udviklede sig til en fremragende Pianistinde; hun var vistnok den første danske Dame, der optraadte offentligt som Koncertspiller, og hun fejrede store Triumfer, baade i Hamborg og København.

I den Kreds, der samlede sig om Hofkapelmesteren og hans Datter, gled Lars Friis ind som jævnbyrdig Partner, og navnlig vandt han sig et Navn som en fortræffelig Musikhæder, ligesom det maa antages, at han har spillet en fremtrædende Rolle i Byens musikalske Selskab.⁴¹⁾ Friis var Anfører for de Koncerter, der afholdtes i Byen, ofte med Lejlighedskompositioner af Wernicke til Forherligelse af Kongehusets Festsdage; han var ogsaa Anfører for Byens Orkester, naar dette medvirkede ved Skuespil-

Opførelser paa Byens Teater.⁴²⁾ Heri maa ses Grunden til, at Lars Friis for det meste i sin Kolding-Tid kaldes „Kapelmester Friis“. Der er dog nogen Usikkerhed i saa Henseende, navnlig i Skattelister og andre officielle Dokumenter; snart kaldes han Hof-Fiolong, snart Kapelmusikus, og snart blot „Musicus Friis“.

Efter 13 Aars Otium, der saaledes dog paa sin Vis havde været en Virketid, døde Lars Friis i sit Hjem i Kolding Lørdag den 11. Januar 1823. Enken indrykkede nogle Dage senere i Hovedstadsbladene en Døds-annonce af følgende Ordlyd:⁴³⁾

„Efter et kort Sygeleie hensov ved en blid og rolig Død, Løverdagen den 11te dennes, min inderligen elskede Mand, L. M. Friis, forhenværende Kongelig Kapelmusikus, i en Alder af næsten 76 Aar. Hans retskafne Vandel erhvervede ham Venners og Medborgeres Agtelse, og efterlod ham et Minde, der vil skiænke hans Efterladte Trøst og Styrke til at bære Tabet af hans Bortgang til det bedre. Kolding, den 15de Januar 1823.

Paa egne og Børns Vegne, C. M. Friis, fød Wiid (Wiigh).“

Begravelsen foregik Lørdag d. 18. Januar Kl. 1 paa Kolding Kirkegaard, hvor Graven dog nu forlængst er hjemfaldet; det kan ikke ses af Kirke-regnskaberne, om der ved Begravelsen blev ringet med Stormklokken, som i Tidens Løb har lydt ved saa mange Kolding-Borgeres Jordefærd.

Lars Friis' Hjem i Kolding opløstes, og Enken, som fik tillagt Pension efter de sædvanlige Regler, flyttede til København, hvor hendes Datter var gift, og hvor hendes to Sønner, Oldemand Mathias Friis og Bogbinder Peter Fr. Friis, havde deres Gerning. Hun overlevede sin Mand i otte Aar. Den 31. Marts 1831 døde hun hos Datteren, Marie Cathrine, gift med Postsekretær Obdrup, i dennes Hjem i Rosenborggade No 212; hun begravedes paa Assistens Kirkegaard. Den overlevende ugifte Datter Christiane Dorothea, der de senere Aar nød en mindre Pension af det kgl. Kapels Kasse, døde i København den 28. April 1860.

Af Hofviolon Lars Friis' personlige Ejendele er kun nogle ganske enkelte bevaret: hans Sølv-Lommeur og hans Salmebog, hvori han egenhændigt har opnoteret Datoerne for Børnenes Fødsel; derimod findes af andre lignende Minder om ham kun de Breve og Ansøgninger, han i Tidens Løb skrev til sine overordnede, Kapelchefen og Overhofmarskallen. De Skrivelser fra hans Haand, der er bevaret, viser, at han, skønt uden boglig Uddannelse, skrev udmærket for sig, et naturligt og ligefremt Sprog, der afspejler hans

Ro og hans Menneskelighed, og som nu, over et Aarhundrede senere, virker forbavsende lidt „gammeldags“. Hans Skrift er ligeledes smuk, nærmest sirlig, maaske let præget af Nodeskrivning; at han altid skrev paa Dansk, der naturligvis var hans Modersmaal, skal her blot bemærkes for Fuldstændighedens Skyld. Det er i Hovedsagen Ansøgninger og Skrivelser af tjenstlig Art, der er bevaret, og de findes nu for Størstedelen blandt det kongelige Kapels Sager i Rigsarkivet.

Hvordan Lars Friis var som Musiker, findes der intet mere overleveret om, kun de rent tjenstlige Vidnesbyrd: at han var en flittig, paapasselig og duelig Musiker, der havde udfyldt sin Plads i Kapellet til sine Overordnedes ubetingede Tilfredshed. Lars Friis' Værd som Kunstner kan nu kun bedømmes i Relation til hans Omgivelser, og set under denne Synsvinkel er det givet, at han, og navnlig vel i sine yngre Aar, har staaet smukt, ogsaa i Kraft af sin Virksomhed som Koncertdirigent i det fornemme harmoniske Selskab.

Carl Thrane har i sin Bog om Hofviolonerne sikkert givet en meget træffende og rigtig Karakteristik af Lars Friis, naar han siger om ham, at han var „en for sin Soliditet baade som Kunstner og som Menneske meget anset Violon.“⁴⁴) Kun forholdsvis lidt er bevaret, som kan bidrage til at tegne Billedet af Lars Friis' Personlighed, men det, der er, understøtter i høj Grad Thranes Karakteristik. Nekrologer fremkom ikke om den gamle Hofviolon, og Sønnen, Peter Frederik Friis, der dog ellers skrev saa meget, strejfer kun et enkelt Sted i sin Poesi sin Fader. Det er i et Lejlighedsvers til Broderens, Mathias Friis' Bryllup, hvori det om den gamle Hofviolon hedder:

„Vel fød, er vel en Støvets Trøst;
Men bedre, vel opdragen!
Vel gift er Livets Haab og Lyst;
Vel død, er hele Sagen!“
Det var en salig Gubbes Ord,
Der leved, som han talte,
Tilgiv! ved Sønnens Bryllupsbord,
Jeg mig i Hu dem kaldte.

Ogsaa disse fordringsløse Linjer⁴⁵) skildrer Lars Friis som en stilfærdig, saare beskeden Mand, uden store Krav til Livet. Hans Eftermæle er det smukkeste; han var en Musikkens tro Tjener, en retlinjet og pligtopfyldende Karakter, et varmhjertet og elskeligt Menneske, som ikke undgik at møde Skuffelser og Modgang, men som ganske utvivlsomt ogsaa fandt Glæde og Tilfredshed i de 36 Aars Virke i det kongelige Kapel, der blev hans Livsgerning.

HENVISNINGER

TIL AFSNITTET OM LARS FRIIS

¹⁾ Bjerning og Taps Sogns Kirkebøger, Landsarkiverne i Aabenraa og Viborg; Uddragene, benyttet i efterfølg. Stamtavle, foretaget af afd. Kantor Emil Reimer. — ²⁾ Thrane: Fra Hofvionernes Tid, S. 150. — ³⁾ Matrikulen f. Taps S. 1868. — ⁴⁾ F. Historie og Statistik. Kbh. 1825, II, S. 272. — ⁵⁾ Partikulærkassens Regnskaber 1772, Fol. 120/554; Orkester-Listen saa i sin Helhed saaledes ud: Klattenhoff, Franck, Friis, Falck, Sandberg, Rose, Hundt, Gottwaldt, Baltzarsen, Træen, (Thrän). Lolle sen., Lolle jun., Duus, Wittkou, Lydike, Cloes, Greüel, Meyer, Barchager, Hellert, Schnabel, Schwarck, Klingenstein, Schubart. — ⁶⁾ Teaterkassens (Spectacle-Cassens) Regnsk. 1771—72, Fol. 54, Ltr. E. — ⁷⁾ *ibid.* 1771—72, Fol. 41/87. — ⁸⁾ Jørgen Jersild i det kgl. Teaters Program, Marts 1938. — ⁹⁾ Teaterkassens Regnsk. 1771—72, Fol. 46, Ltr. I. — ¹⁰⁾ *ibid.* 1772—73, Fol. 34, Ltr. L. — ¹¹⁾ *ibid.* 1772—73, Fol. 33, Ltr. C. — ¹²⁾ *ibid.* 1773—74, Bilag 282. — ¹³⁾ *ibid.* 1775—76, Bilag 20/4. — ¹⁴⁾ Noget Ansættelsesbrev el. lign. er næppe meddelt Friis ved denne Lejlighed, men i sin Afskedsansøgning, April 1810, som ogsaa flere Gange senere, opgiver han bestandig at have tjent 36 Aar i Kapellet. — ¹⁵⁾ Koncept t. Finanskollegiets Forestilling. — ¹⁶⁾ Døbesedlen findes blandt den alm. Pensionskasses Sager 1823. — ¹⁷⁾ Nikolaj Kirkebog 1789. — ¹⁸⁾ Vedr. det harmoniske Selskab se bl. a. J. H. Bärens: Om Harmonien som Mønster paa en god Klub, Kbh. 1803, og V. C. Ravn i Musikforeningens Festskrift, Kbh. 1886 I S. 119 f. — ¹⁹⁾ C. F. Cramer: Magasin d. Musik, Erster Jahrg., Hamburg 1783, S. 948—54. — ²⁰⁾ *ibid.*, S. 953. — ²¹⁾ Vejviseren 1790. — ²²⁾ Thrane Hofv., S. 167 og 418. — ²³⁾ Aug. Bournonville: Mit Theaterliv III, S. 221. — ²⁴⁾ *ibid.*, S. 222. — ²⁵⁾ Th. Overskou: Den danske Skueplads III, S. 256. — ²⁶⁾ Kapelprotokollen 21. Maj 1798. — ²⁷⁾ *ibid.* 1806. — ²⁸⁾ Vejviseren 1794. — ²⁹⁾ G. Skjerne i Det kgl. Teaters Program Marts 1940, og Thrane: Hofv., S. 224 f. — ³⁰⁾ Holm: Betragtninger over Ildebranden 1795, S. 8 ff. — ³¹⁾ Kappellets indkomne Sager (Numrene her og i de efterfølgende Henvisninger refererer til Hofmarskallatets Protokol) 1803, Journ. Pag. 304, Nr. 230 (Sagen bortkommet). — ³²⁾ Adresseavisen Nr. 97, 1806. — ³³⁾ V. C. Ravn: Musikforeningens Festskrift I, 1886, S. 183. — ³⁴⁾ Kappellets indkomne Sager 28. Maj 1810. — ³⁵⁾ Orig. kgl. Resolution i det kgl. Kapels Sager 1810. — ³⁶⁾ Kap. indk. Sager, 1810, Journ. Pag. 226, Nr. 548. — ³⁷⁾ Kolding Bys Kæmner-Regnsk. 1817. — ³⁸⁾ Kap. indk. Sager 1810, Journ. Pag. 72, Nr. 288. — ³⁹⁾ *ibid.* 1812, Journ. Pag. 254, Nr. 914. — ⁴⁰⁾ Kapelprotokollen 25. November 1811. — ⁴¹⁾ om Wernicke og Friis i Kolding, se: Ludvig Thomsen: Musiklivet i Kolding i Begyndelsen af 19. Aarhundrede, i Vejle Amts Aarb. 1932. — ⁴²⁾ J. J. Fyhn: Efterretninger om Kjøbstaden Kolding, Kbh. 1848, S. 290—91. — ⁴³⁾ Berlingske Tidende Nr. 8, 1823. — ⁴⁴⁾ Thrane: Hofv., S. 150. — ⁴⁵⁾ P. Fr. Friis: Blandede Smaadigte, Kbh. 1827, S. 70.

SLÆGTEN FRIIS

FRA ERRIGSTED OG AASTORP
(TYRSTRUP HERRED)

Første Slægtled.

Nis Lauritzen, f. c. 7. Marts 1655, begr. 9. April 1709 paa Bjerning Kirkegd. Gift m. *Kjesten Nisses*, ant. født Matzdatter, f. 1664, d. 14. Juni 1733, begr. paa Bjerning Kirkegd. — Gaardmand og Sognefoged i Errigsted By, Bjerning Sogn, Tyrstrup Herred, Haderslev Amt. Børn: 2. Slægtled 1—3.

Andet Slægtled.

Sognefoged Nis Lauritzens Børn med Kjesten Nisses.

1. *Lass (el. Lauritz) Nissen*, f. c. 1695, gift 28. Juni 1725 m. *Karen Hansdatter*, D. af Gaardejer Hans Nahmensen i Errigsted. Formentl. Landmand i Errigsted.
2. *Inger Nissdatter*, f. c. 1704, konfirmeret 1720, gift 21. Juni 1736 med *Chresten Jørgensen* fra Errigsted, som overtog sin Svigerfaders Gaard der.
3. *Matz Nissen Friis*, f. 1708 i Errigsted, døbt 18. Søndag e. Trin. i Bjerning Kirke, konfirmeret smst. 1724; død 12. Marts 1787 i Aastorp, Taps Sogn, begr. 18. Marts s. A. paa Taps Kirkegd. G. 9. Oktober 1736 i Bjerning Kirke med *Mette Pedersdatter*, f. 1709 i Errigsted, død 20. December 1762 i Aastorp, begr. paa Taps Kirkegd., Datter af Per Ifuersen i Errigsted (1672—1740) og Hustru Anniken Peders (1682—1748). — Toftværingsmand i Aastorp By, Taps Sogn, Tyrstrup Herred, Haderslev (nu Vejle) Amt.
Børn: 3. Slægtled 1—4.

Tredje Slægtled.

Toftværingsmand Matz Nissens Børn med Mette Pedersdatter.

1. *Niss Matzen*, f. 26. Juli 1737 i Aastorp By, formentlig Landmand, levede ved Skiftet efter Faderen 1787.

2. *Anneke Matzdatter*, f. 11. Januar 1744 i Aastorp By, død 4. Juni 1804, begr. paa Taps Kirkegd. Gift 24. Januar 1764 med *Søren Claussen* af Lunding By, Starup Sogn, Haderslev Amt, f. 1734 (Søn af Landboelsmand Claus Iversen og Hustru Karen Pedersdatter) død 28. Oktober 1789, begr. paa Taps Kirkegd.; Halvottingsmand, senere Toftværingsmand i Aastorp By.
3. *Lass Matzen* (Lars Madsen) *Friis*, f. 12. April 1747 i Aastorp By, død 11. Januar 1823 i Kolding, begr. paa Kolding Kgd. Gift (i Huset) 12. Maj 1780 i København (Vor Frue S.) med *Cathrine Marie Wieg*t (Wiigh), døbt 12. August 1759 i København (Garnisons S. tyske Menighed), død smst. 31. Marts 1831 (begr. paa Assistens Kgd.), Datter af Murersvend Jens Olsen Wieg og 2. Hustru Marie Cathrine Gattung. — Elev af Stadsmusikanten Hinrich Jensen og Sønner i Haderslev 1763, Musikantersvend smst. 1768—70, drog til København 1770, Hoboist ved et af de der garnisonerende Regimenter o. 1770 — o. 1774, Musikus i Komediehusets Orkester 1771 ff, Violinist i det kongelige Kapel (Adjutant) 1774, fast ansat sammesteds 1777 (kgl. Res. 12. Juni fra 1. Juli), 2. Bratschist ved Kapelreformen 1786, 1. Bratschist 1805, Afsked 1810 (kgl. Res. 21. Juli fra 1. Oktober); derefter Kapelmester og Musiklærer i Kolding. — Dirigent i det harmoniske Selskab, Kbhvn., 1780—84. — Portræt (Miniaturemaleri) i Privat-Eje. — Portræt S. 25.
Børn: 4. Slægtled 1—5.
4. *Ellen Matzdatter*, f. 28. November 1749 i Aastorp, død 5. Februar 1800 smst., begr. paa Taps Kirkegd. Ugift. „Hun var svag af Helbred og blev bestandig paa sit Fødested, indtil hun døde.“ (Kirkebogen).

Fjerde Slægtled.

Hofviolon Lars Friis' Børn med Cathrine Marie Wiigh.

1. *Carl Christian Friis*, f. 17. November 1783 i København (Nikolaj S.), død smst. 14. August 1820. Student, Kapersoldat 1810—14, derefter ansat bl. a. i Postvæsenet.
2. *Mathias Friis*, f. 18. Maj 1785 i København (Nicolaj S.), død 26. Marts 1861 smst. (begr. 1. April paa Assistens Kirkegd.) Gift 1824 i Viksø med *Inger Cathrine Dorothea Hesselbeck*, f. 28. Januar 1801 i Viksø, død 26. September 1872 i København (begr. 4. Oktober paa Assistens Kirkegd.), Datter af Lærer i Viksø Jeppe Jensen Hesselbeck (1771—1850) og Hustru Inger Steenstrup (1770—1851). — I Bogbinderlære 13. Januar 1800 hos Oldemand C. F. Bergmann, København; indskrevet som Svend 16. Juli 1804, arbejdede i København 1804—08, i Odense

1808—10, derefter paa Valsen i Tyskland, Frankrig, Schweiz og Østrig. Arbejdede som Svend i Flensborg Apr.—Aug. 1810, i Rendsborg Aug.—Sept. 1810, i Uetersen, Pinneberg, Sept.—Okt. 1810, i Hamborg Okt. 1810—Marts 1811, i Cassel Apr.—Okt. 1811, i Frankfurt a. M. Okt. 1811—Apr. 1812, i Strasbourg Apr. 1812—Febr. 1813, i Arau, Schweiz, Febr.—Marts 1813, i Mengen, Württemberg, Marts 1813, i Passau Marts—Juni 1813, i Wien Juni—Juli 1813, i Pressburg Juli 1813—Marts 1814, i Wien Marts—Juni 1814, i Leipzig Juli—Aug. 1814, i Hamborg Aug. 1814—Jan. 1815, i Bremen Jan.—Juli 1815, i Altona Juli—Aug. 1815, i Rendsborg Aug. 1815, i Haderslev Sept. 1815, i Flensborg Sept. 1815—Apr. 1816, derefter atter i Kbh. I Følge hans Vandrebog, udstedt af Over-Politidirektionen i Frankfurt 1811, var hans Signalement saaledes: 5 Fod 4 Tommer høj, blond Haar, blaa Øjne, middelstor Næse, rund Hage, ovalt Ansigt, ingen særlige Kendetegn. — Etabl. som Bogbinder i København c. 1817, gjorde Mesterstykke 24. Maj 1819, Medlem af Bogbinderlauget s. A., Bisidder i Lauget 1830, Oldermænd smst. 1832—34. Forretningen fortsat af Enken til c. 1868. — Portr. (Maleri) i Privat-eje. — Portr. S. 47.

Børn: 5. Slægtled 1—2.

3. *Maria Cathrina Friis*, f. 23. August 1787 i København (Nikolaj S.), død smst. 16. Marts 1863. Gift 31. Maj 1823 i København med *Jens Obdrup*, f. 9. Januar 1784 i København (Nikolaj S.), død smst. 8. September 1850, Søn af Fuldmægtig v. Porcellænsfabrikken Søren Obdrup (1739—1805) og Hustru Anna Cathrine Friis. — Student, Fuldmægtig ved Bageri-Etablisementet i Kastellet, Kopist i Postvæsenets Generaldirektion, danske Sekretariat, 7. Februar 1810, Fuldmægtig sammest. 24. December 1810, kar. Postsekretær 2. Marts 1824, Chef for danske Sekretariat og Arkivar 1. April 1830 — Kancelliraad 14. September 1831, Justitsraad 28. Juni 1840; — Ridder af Dannebrog 18. September 1846.
4. *Peter Frederik Friis*, f. 11. Oktober 1791 i København (Nikolaj S.), død smst. 6. Febr. 1864, begr. 13. Febr. paa Assistens Kirkegd. — I Bogbinderlære 21. Jan. 1805, udskrevet som Dreng og indskrevet som Svend 8. Juli 1811. Etabl. som Bogbinder i København 1819; ved sin Død Assistent ved den kgl. Kobberstiksamling; udgav 1827: *Blandede Smaadigte*; desuden talrige Lejlighedsdigte i A. P. Liunges Tidsskrifter og andre Blade og Aviser. Peter Frederik Friis kom tidligt ind paa litterære Studier og søgte ved megen Læsning at uddanne sig i denne Retning. Med sit let modtagelige Sind droges han mod Tidens Digterstorheder, bl. a. Blicher, til hvis Vennekreds han hørte, paavirkedes stærkt af dem og blev selv et Stykke af en Poet. Han blev hurtigt en søgt Lejlighedsdigter

- og vandt sig en ret usædvanlig Position indenfor Stadens bedste Klubber og Selskaber; han var det populære Kongens Livjægerkorps' selvskrevne Sanger og et trofast og afholdt Medlem af det kgl. københavnske Skydeselskab og danske Broderskab, ligesom han skrev adskillige Lejlighedsvers til Bogbinderlaugets mange Festligheder. I Familiekrede blev han en kær Husven, og mange Fester hos kendte Borgere forherligede han i Tidens Løb med sin digteriske Aare. Som et talende Vidnesbyrd om den Popularitet, Peter Frederik Friis nød i den Tids København, og om hans Vennekreds, er det tilstrækkeligt at henvise til Listen over Subskribenterne paa hans Digtsamling: Blandede Smaadigte, der udkom i 1827: den omfatter ikke færre end 300 Navne paa Datidens kendte Mænd og Kvinder med Kongen, Dronningen, Arveprinsen og Prins Wilhelm af Hessen i Spidsen. Peter Frederik Friis, der var ugift, fik paa sine ældre Dage Ansættelse som Assistent ved den kgl. Kobberstiksamling, som han, litterært og alsidigt kunstnerisk interesseret, omfattede med dyb Interesse. Han færdedes altid selv mellem det besøgende Publikum, som han med stor Omsorg viste tilrette, forklarende og vejledende enhver, der søgte hans Bistand. — Litt.: Erslews Forfatter-Lexicon I., S. 464 og Suppl. I., S. 519. — Nationaltidende 3. Maj 1908. —
5. *Christiane Dorthea Friis*, f. 1. Februar 1797 i København (Nikolaj S.), død smst. 26. April 1860. Oppebar ved sin Død en aarlig Understøttelse af det kgl. Kapels Kasse paa 40 Rdl.

Femte Slægtled.

*Oldermand, Bogbindermester Mathias Friis' Børn
med Inger Cathrine Dorothea Hesselbeck.*

1. *Christian Lauritz Friis*, f. 10. August 1825 i København (Helligaands S.), død 9. Februar 1903 paa Frederiksberg, begr. 14. Febr. paa Assistens Kirkegd. Gift 26. Maj 1860 i Veflinge, Fyen, med *Kirsten Simonia Simonsen*, født 13. Marts 1829 paa Ruggaard (Veflinge S.), død 26. Marts 1877 i København (Sct. Pauls S.), begr. 4. April paa Assistens Kirkegd., D. af Ejer af Ruggaard, Godsejer Bendt Simonsen (1802—43) og Hustru Amalie, f. Ewertz (1797—1868). — Oprindelig i Bogbinderlære, fik sin Gang paa Veterinærskolen, der var Faderens Kunde, blev Elev paa Skolen 1841, tog Dyrslægeeksamen 9. April 1845. Kandidat ved Skolens ambulatoriske Klinik under Tolstrup 1845—47, ved den stationære under With 1847—48. Ved Krigsudbruddet 1848 Militærdyrlæge, til Tjeneste ved 5. Batteri (Batteriet Dinesen) 1848—50 (Batte-

riet deltog i Kampen ved Bov 9. April 1848, i Slaget ved Slesvig 23. April 1848, i Kampen ved Ullerup 6. April 1849, i Slaget ved Isted 25. Juli 1850 og i Kampen ved Mysunde 12. September 1850). Efter Fredsslutningen fung. Stabsdyrlæge v. Generalkommandoen i Slesvig 1850—51, derefter ansat ved 3. Dragonregiment i Aarhus, kst. Dyrlæge smst. 8. Maj 1852. — Sammen med V. Prosch og H. J. Hansen Deltager i Konkurrencen om en Lektorpost i de hygiejniske Fag ved Veterinærskolen 1853; Prosch indstilledes, men Censurkomiteen henlede Ministeriets „særdeles Opmærksomhed“ paa Friis' videnskabelige Evner. Forsat fra 3. Dragonregiment til 6. Dragonregiments Stab i Itzehoe 15. December 1856 (Regimentet havde Ekadroner liggende i Altona og Wandsbeck), kst. Regimentsdyrlæge smst. 27. Oktober 1858, Regimentsdyrlæge paa yngste Gage 8. Oktober 1859, forsat til Gardehusar-Regimentet i Kbhv. 23. April 1861, Stabsdyrlæge og Chef for Hærens Dyrlægevæsen 28. Oktober 1863, ved Krigsudbruddet 1864 fungerende Korpsdyrlæge ved den aktive Armé, som saadan Leder af Feltveterinærvæsenet. — Tjenesterejse til Veterinærskolerne i Berlin og Wien og til den store franske Feltlejr ved Chalons 1867. Afsked af Krigstjenesten 23. Oktober 1895. Privat Praksis i København (St. Kongensgade) 1861 — c. 1895. Medlem af det veterinære Sundhedsraad 1864—1899. Korresponderende Medlem af Senatet for Veterinærskolen i Dorpat 1875; Æresmedlem af den danske Dyrlægeforening 1895. — Har skrevet: I hvilken Vekselvirkning staar Brystkassens Form og Rumfang hos Huspattedyrene med den øvrige Organisme, og hvad Hensyn bør man tage hertil ved Bedømmelsen af Hesten? (Konkurrenceafhandling 1853) Kbhvn. 1853; har oversat: C. H. Hertwig: Læren om de veterinære Lægemidler, København 1854—55; har udarbejdet: Oversigt over Afgangen i Hærens Hestebestand omfattende de 20 Aar fra 1870 til 1890, Kbhvn. 1891. — Etatsraad 1895, Ridder af Dannebrog 15. November 1864, Dannebrogsmænd 28. Juli 1869, Kommandør af Dannebrog 28. Februar 1894; dekoreret med Erindringsmedaillen fra 1. og 2. slesvigske Krig. — Litt.: Dansk Biografisk Leksikon, Bd. 7, S. 391. — Maanedsskrift for Dyrlæger, 14. Bind, 1902—03, S. 585 ff. — Berlingske Tidende, Aftenudg. 10. Februar 1903. — Illustreret Tidende 22. Februar 1903. — Politiken 15. Februar 1903. — H. M. Høyberg: Det danske Dyrlægekorps' Historie, Kbhvn. 1901. — St. Friis: Livsminder, Kbhvn. 1932, S. 90 f. Portr. S. 47.

Børn: 6. Slægtled 1—4.

2. *Inger Marie Jensine Friis*, f. 13. April 1826 i København (Helligaands S.), død 26. December 1904 paa Frederiksberg, gift 12. Maj 1847 med Dyrlæge *Rasmus Christian Markus Høyer*, f. i Sorø 10. Juli 1820, død

i Herfølge 8. Maj 1888, Søn af Prokurator Ole Høyer (1774—1826) og Hustru Elsebeth Cathrine Wandel (1775—1858). I Smedelære hos Akademiets Dyr læge og Beslagsmed, Svend hos Regimentsdyrlægen i Odense, Dyr lægeeksamen 1844, derefter Leder af en Hestetransport til Vestindien, Dyr læge ved Vallø Stift med Bopæl i Herfølge 1846, tillige Praksis og Indehaver af en Beslagsmedie. Medlem af det veterinære Sundhedsraad 1859 til sin Død, Censor ved Veterinæreksamen og Eksamen for Beslagsmede. Ridder af Dannebrog 21. Marts 1878. — Litt.: Tidsskr. for Veterinærer 1888, Bricka: Dansk Biografisk Lexikon, Bd. 8, S. 268.

Sjette Slægtled.

*Etatsraad, Stabsdyrlæge C. L. Friis' Børn
med Kirsten Simonia Simonsen.*

1. *Mathias Friis*, f. 15. Marts 1861 i Itzehoe, død 14. Februar 1864 i København, begr. paa Assistens Kirkegd.
2. *Bendt Simonsen Friis*, f. 27. Maj 1862 i København (Garnisons S.), død smst. 5. Maj 1934, begr. 9. Maj paa Hornbæk Kirkegd. Gift 21. Januar 1904 i København (Holmens S.) med *Augusta Sofie Lehmann*, født 21. August 1873 i København (Trinitatis S.), Datter af Dekanus i Sundhedsskollegiet, Dr. med. Julius Christian Lehmann (1836—1901) og Hustru Emilie Elisabeth (Betsy), (1840—1919) (D. af Jernbanedir., Købm. Heinr. Behrens, Lübeck og Travemünde, og H. Augusta, f. Jutting fra Helsingør.) — Student (sprog.-hist.) Juni 1880 (Lyceum), cand. phil. 1881, juridisk Embedseks. 6. Juni 1885 (laud.) Fuldmægtig ved Hammerum Herreds Kontor i Herning 1. Okt. 1885 til 30. Sept. 1887, aftjent Værnepligt ved 15. Bataillons 4. Kompagni 10. April til 12. Oktober 1888; Fuldmægtig ved Varde Købstads samt Øster og Vester Herreders Kontor i Varde 27. Oktober 1888 — 21. Februar 1891; Assistent i Finansministeriet 5. November 1891 med Tjeneste i Ekspeditionskontoret for Domænesager. Overgaaet til Landbrugsministeriet ved dets Oprettelse 22. Maj 1896, ligeledes m. Tjeneste i Domæneekspeditionskontoret; fungerende Fuldmægtig smst. 11. December 1903 fra 1. Januar 1904; Assessor i den kgl. Lands-Overret i Viborg 28. September 1904, Maj-Juni 1911 af Justitsministeriet udsendt til England, Studier ved Kings Bench, Central criminal Court og Politiretten i Bow Street i London; Justitiarius i den kgl. Lands-Overret i Viborg 31. Januar 1919 fra 1. Febr. s. A., Præsident for Vestre Landsret i Viborg 21. Juli 1919 fra 1. Oktober s. A., indviede 14. Januar 1920 Rettens nye Bygning i Viborg som Formand for det første Nævningeting; fra 1. Januar 1928

tillige Præsident for den tidligere Søndre Landsrets Omraade ved denne Rets Ophævelse; Afsked fra Embedet som Præsident for Vestre Landsret 9. Maj 1932 fra 31. Maj s. A. efter Grundlovens § 71, 2. Stykke. — Medlem af det staaende Retsplejeudvalg 1919—32. Medlem af Dybbøl Skanse-Nævnet 1928—32. — Lærer i Soret og Handelsvidenskab ved Københavns Navigationsskole 1892—1904; Lærer i Veksleret ved Grüners Handelsakademi 1892—1904; Formand for Viborg Købstads Ligningskommission 1906—09 og 1909—13; Medlem af Bestyrelsen for Viborg Amts Sygeplejeforening, valgt af Viborg Byraad, 1911—21; Suppleant for Formanden for Værgeraadet for Viborg By, beskikket af Justitsministeriet, 1911—19; Medlem af Viborg Domsogns Menighedsraad 1912—20; Medlem af Tilsynskomiteen for Bøgilgaard Opdragelsesanstalt 1911—19; Formand for den staaende Voldgiftsdomstol for Viborg Amt for Tvistigheder angaaende Handelen m. Husdyr 1912—13; Valgmand, valgt af Højre, ved Landstingsvalget i Aalborg, Maj 1915; Formand for Juridisk Forening for Viborg Amt 1921—32; Medlem af Bestyrelsen for Viborg Tvangsarbejdsanstalt; Medlem af Bestyrelsen for Viborg Børneasyl; Formand for Viborg Fængselselskab 1927—32 (tidligere gennem en lang Periode Medlem af Bestyrelsen); Kontrollør i Kreditforeningen af Jydske Landejendomsbesiddere i Viborg 1914—17. — Tog Initiativet til Afholdelse af de aarlige Møder i Viborg af Dommere indenfor Vestre Landsretskreds. — Ved flere Lejligheder kst. Stiftamtmand over Viborg Stiftamt. — Medlem af, senere Formand for Komiteen til Rejsning af et Monument for Anders Sandøe Ørsted ved Vestre Landsrets Bygning i Viborg; foretog Afsløringen 14. Oktober 1922. Medlem af Komiteen til Rejsning af et Mindesmærke ved Viborg Amts og Bys Sygehus for Stiftsfysikus, Overlæge, Dr. med. P. W. Heiberg; holdt Talen ved Afsløringen 12. Oktober 1923. — Har skrevet: Et Par Bemærkninger om Skipperens Erstatningsansvar (Ugeskrift for Retsvæsen 1893, S. 237 ff); Skipperens Myndighed om Bord, Kbhvn. 1893, 2. Udg. 1904; Nørre Jyllands Landsting (Gads danske Magasin Maj-Juni 1923; Stiftsfysikus, Dr. med. P. W. Heiberg, Tale ved Afsløring af Mindestenen foran Viborg Sygehus (Særtr., Viborg 1923); udgivet og omarbejdet V. Arntzen: Almindelig Handelsvidenskab (3. Udg. Kbhvn. 1898, 4. Udg. 1904, 5. Udg. 1914). — Ejer af Ejendommen Lille St. Pederstræde No. 2 d i Viborg 1904—1932, af Ejend. Matr. No. 26 ab, Villingebæk By, (Horneby Sand Plantage) Esbønderup Sogn, fra 1916. — Ridder af Dannebrog 14. Maj 1913, Dannebrogsmænd 10. Jan. 1921, Kommandør af Dannebrog af 2. Grad 31. Oktober 1927, af 1. Grad 3. Juni 1932. — Litt.: Kraks blaa Bog 1934; Berlingske Tidende,

Aftenudgaven, 26. Maj 1922; smst. 27. November 1923; Viborg Stifts Folkeblad 26. September 1929; Viborg Stiftstidende 28. September s. A.; Berlingske Tidende, Morgenudg., 10. Maj 1932; Viborg Stiftstidende og Viborg Stifts Folkeblad 10. Maj 1932; Berlingske Aftenavis 26. Maj 1932; Nekrologer i Berlingske Aftenavis 5. Maj 1934, Viborg Stifts Folkeblad 5. Maj 1934, Berlingske Tidende, Dagens Nyheder, Politiken og Aalborg Stiftstidende 6. Maj 1934; Viborg Stiftstidende 7. Maj 1934. Maleri af Harald Kjær (Privateje) c. 1904. — Portræt S. 47.

Børn: 7. Slægtled A 1—3.

3. *Inger Marie Jensine Friis*, f. 26. Marts 1865 i København (Garnisons S.), død i Roskilde 22. Marts 1904. Begr. p. Assistens Kgd.
4. *Christian Lauritz Friis*, f. 2. April 1866 i København (Garnisons S.), gift 17. Januar 1908 paa Frederiksberg med *Agnes Johanne Aastrup*, f. 27. Maj 1870 i København, Datter af Ordenskapitlets Sekretær og Chef for Kapitlets Kontor, Konferensraad Jens Peter Aastrup (1830—1911) og Hustru, Louise Charlotte, f. Foss (1832—1914). — Præliminæreksamen; udlært ved Boghandelen. — Ansat ved Københavns Kommunes Forsørgelsesvæsen, ved Sct. Johannes Stiftelsen og paa Raadhuset, 1. November 1890; Fuldmægtig ved Almindeligt Hospital 1. November 1905, Inspektør smst. 1. Februar 1911; Inspektør ved De Gamles By 1. Januar 1919, Afsked 1. Maj 1936. — Formand for Nørrebros Bospisningsforening; Medlem af Bestyrelsen for Foreningen „Glædelig Jul“, for Foreningen til Provinsbørns Ferieophold i København, samt for Murerforeningen. — Tidligere Medlem af Værgeraadet og Formand for Udvalget til Valg til Nævningegrundlisten paa Nørrebro. — Ridder af Dannebrog 24. Januar 1930, Dannebrogsmænd 28. Oktober 1936; dekoreret med Russisk Røde Kors' Hæderstegn. — Litt.: Berlingske Tidende 21. Januar 1936. — Politiken 26. Januar 1936. — B. T. 13. Februar 1936. — Berlingske Aftenavis 14. Februar 1936. Portr. S. 47.

Børn: 7. Slægtled B 1—2.

Syvende Slægtled.

A. Landsretspræsident B. S. Friis' Børn med Augusta Sofie Lehmann.

1. *Niels Friis*, f. 4. November 1904 i København (Sct. Jakobs S., døbt i Holmens K.). — Student (mat.-nat.) Viborg Kathedralskole 1923, cand. phil. 1924, studerede Jura, derefter Musik. Elev af Domorganist Gunnar Foss, Viborg (Orgel og Teori), Organist ved Trinitatis Kirke Edg. Henriksen (Orgel og Klaver) og Organist ved Citadelskirken Kai Kroman (Teori); Organisteksamen 21. Maj 1932. Vikar v. Berlingske Tidendes

Redaktionskorrektur April 1929, i Bladets Redaktionsarkiv Oktbr. 1929, fast ans. smst. 1. Oktober 1931; Medarbejder ved Berlingske Tidendes Redaktion (Personal-Stof m. v.) fra Oktober 1936. — Medlem af Bestyrelsen for og Sekretær i Viborg Musikforening 1926—28; Sekretær i H. C. Andersen Samfundets Københavns Afdeling 1936, tillige Medlem af Afdelingens Bestyrelse 1938. — Medlem af det kgl. nordiske Oldskriftselskab 1939. — Medarbejder ved Illustreret Dansk Konversations-Leksikon. — Medredaktør (s. m. Axel Moos) af „En Konge og et Folk“. Kbhvn. 1936, 2. Opl. 1937. — Har optegnet Slægten Nægler's Historie i Danmark-Norge (1938); har udgivet: Hofviolon Lars Friis og hans Slægt (Kbhvn. 1940). Har fra 1935 skrevet Kronikker og Artikler (kulturelle Emner, Biografier m. m.) i Aalborg Stiftstidende, Aarhus Stiftstidende samt Fyens Stiftstidende.

2. *Elisabeth Friis*, f. 22. September 1906 i Viborg (Domsogn). Realeksamen (Viborg Katedralskole) 1923; Elev af Domorganist Gunnar Foss, Viborg (Klaver og Teori), det kgl. Musikkonservatorium (1928—30), Afgangseksamen herfra 1930, derefter Elev af Pianisten Helge Nørgaard. — Musikhøjskoleelev i Kbhvn.
3. *Bendt Friis*, f. 29. Maj 1908 i Viborg (Domsogn). — Student (nysprgl.) Viborg Kathedralskole 1926, cand. phil. 1927, theologiske Studier ved Göttingens Universitet Sommeren 1929; aftjent Værnepligt i Søværnet 6. April—22. Sept. 1934 ombord i Inspektionsskibet „Ingolf“ paa dettes Jomfrutogt til Belgien, Portugal, Azorerne og Newfoundland samt Fiskeriinspektion under Grønland. Theologisk Embedseksamen 17. Juni 1937 (laud.), 1. Del af juridisk Embedseksamen 3. Juni 1940. — Fungerende Sekretær i Hovedrevisoraterne i Finansministeriet med Tjeneste i 3. Hovedrevisorats 3. Kontor 1. December 1937, Sekretær smst. 25. Juli 1940 fra 1. Juli s. A. — Udsendt Korrespondent for de Bergske Blade til Festlighederne i Island ved Altingets 1000 Aars Fest Juni-Juli 1930. — Medlem af Bestyrelsen for og Sekretær i Foreningen af Grundejere i Horneby Sand Plantages vestlige Del 1939.

B. Inspektør C. L. Friis' Børn med Agnes Johanne Aastrup.

1. *Inger Louise Friis*, f. 29. Oktober 1909 i København (Alm. Hosp. S.). Pigeskoleeks. 1927, Sangerinde, Medl. af Kirkekoret i De Gamles By 1934.
2. *Christian Lauritz Peter Friis*, f. 18. Oktober 1912 i København (Alm. Hosp. S.) Præliminæreksamen ved Universitetet 1932, Handelseksamen ved Købmandsskolen i København 1934. — Vikar under Københavns Magistrat 1932—33, Konsulatssekretær ved det kgl. danske Konsulat i Bruxelles 1934—35, ansat i Firmaet Akts. Fisker & Nielsen fra Jan. 1936.

Oldermand, Bogbindermester
Mathias Friis
(1785—1861).

Etatsraad, Stabsdyrlæge
Christian Lauritz Friis
(1825—1903).

Præsident for Vestre Landsret
B. S. Friis
(1862—1934)

Inspektør for De gamles By
C. L. Friis
(f. 1866).

Navneregister.

A		D	
Aarhus, Kapelmus., Violinist	19	Dahlén, Johanne E, Sangerinde	28
Aastrup, Agnes Johanne, g. m. C. L. Friis	45	Damgaard, Poul, Proprietær	6
Aastrup, Jens Peter, Konferens- raad	45	Darbes, A., Musikinspektør	21
B		Dinesen, A. W. Major, Landm.	41
Bach, Joh. Seb., Komponist	21	Donath, C. G. Kapelmusikus, Fagottist	22
Baggesen, Jens, Digter	23	Duus, Musiker, Notist	37
Baltzersen, Musikus	37	Dupuy, Ed., Komponist	24
Barchager, J., Kapelmus., Kontra- bassist	19, 37	E	
Behrens, Betsy, g. m. J. C. Lehmann	43	Ewald. Johs., Digter	23
Barth, C. S., Kapelmus., Oboist	19, 21	Ewertz, Amalie, g. m. B. Simonsen	41
Bergmann, C. F., Olderm., Bogb.	39	F	
Berthelsen, J. Kapelmusikus, Violinist	7, 19	Falbe, Christiane	29
Blicher, St. St., Digter	40	Falbe, H. H., Assessor, Komp.	29
Bloch, Ant., Kapelmus., Bratschist	25	Falck, J. A., Musikus	37
Borgen, Peter Nicolai, Adjunkt	31	Foss, Gunnar, Domorganist	45, 46
Brandt, E., Greve	11, 12	– Louise Charl., g. m. J. P. Aastrup	45
Braune, A. H. Kapelmusikus, Fagottist	19	Franck, G. Musikus	37
C		Frederik VI, Konge	18, 24, 26, 41
Caroline Mathilde, Dronning	11	Frederik Ferdinand, Arveprins	41
Christian VII, Konge	23	Friis, Anna Cathrine, g. Obdrup	40
Claussen, Søren, Toftemand	6, 31, 39	– Bendt, Sekr., cand. theol.	46
Cloes, Hoboist	10, 37	– Bendt, S., Retspræsident	43
Comestabili, Konditor	28	Portræt	47
Courain, Konditor	28	– Carl Chr. Kapersoldat	39
Cramer, P., Kapelmusikus, Violinist	17, 19	– Chr. Lauritz, Etatsraad, Stabsdyrlæge	41
		– Chr. Lauritz, Inspektør	45
		Portræt	47
		– Chr. Lauritz Peter, Ass.	46
		– Christiane Dorothea	35, 41
		– Elisabeth, Musiklærerinde	46

Friis, Inger Louise, Sangerinde	46	Hansen D. C. Kapelmusikus,	
– Inger Marie Jensine, g. m.		Bratschist	19
R. Høyer	42	– H. J., Veterinær	42
– Inger Marie Jensine	45	Harsdorff, C. F., Arkitekt, Prof.	14
– Lars Madsen, Kapelmusikus,		Hartmann, Joh. Ernst, Kompo-	
Violinist	5–36, 39	nist, Koncertmester	15, 18, 19, 21,
Portræt	25	Hauch, A. W. Overhofmarskal,	
– Marie Cathrine g. m. J.		Kapelchef	30, 32
Obdrup	35, 41	Heiberg, P. W., Stiftsfysikus	44
– Mathias, Olderm, Bogbin-		Heiss, Kapel-Elev, Stadsmus.	30
derm. 29, 34, 35, 39; Portr.	47	Hellert, Musikus	37
– Mathias	43	Henrichsen, Edg., Organist	45
– Matz Nissen, Tofte-		Hesselbeck, Inger Cathr. Dorothea,	
mand	5, 6, 38	g. m. Math. Friis	39
– Niels, Redaktør	3, 45	Hesselbeck, Jeppe J., Skolelærer	39
– Peter Fr., Digter, Bogb.		Hundt, Hoboist	10, 13, 37
	26, 35, 40	Hvass, C. H., Insp. v. Skuespil-	
Fuhrmann, C. W., Kapelmusikus,		huset	13
Valdhornist	19	Høyer, Ole, Prokurator	43
		– Rasm. Chr., Veterinær	42
G			
Galeotti, V. Balletmester	20, 24	I	
Gattung, Marie Cathr., g. m.		Ifuersen, Per, Gaardejer	38
J. O. Wieg	39	Iversen, Claus, Landboelsmand	39
Gianelli, Konditor	28	J	
Gottwaldt, Musikus	37	Jacobsen, H. H. Hofdansemusik-	
Greuel, Hoboist	10	insp., Kapelmus., Oboist	12
Grosse, Kapt., Murermester	27	Jensen, Hinrich, Stadsmus.	7
Gruner, J. G. Kapelmus., Vald-		– J. F., Kapelmus., Violinist,	
hornist	30	Trompetist	19, 20
Grønbech, H. J. Købm.,		Jersild, Jørgen, mag. scient,	
Musikdirektør,	17	Musikhistoriker	13, 37
Grønlund, L., Kapelmusikus.		Jessen, Peter, Forpagter, Nørholm	33
Violinist	19	Jørgensen, Ax., Kapelmusikus,	
Gyrowetz, A., Komp.	28	Bratschist	25
H			
Hahn, A. D., Kapelmusikus,		Jørgensen, Chr., Gaardejer	38
Valdhornist	30	K	
Hansdatter, Karen	38	Kainka, Th., Kapelmus., Fagottist	19
Hansen, Kapelmus., Trompetist	20		

Keypert, F. L. A. J., Kapelmus.,
Kontrabassist 19
Kirchhoff, J. A., Kammermus.,
Harpenist 20
Kjær, Harald, Maler 45
Klattenhoff, C. F., Organist,
Dirigent 10, 37
Klingenstein, Hoboist 10, 13, 37
Kroman, Kai, Organist 45
Kunzen, F. L. Æ., Komponist,
Kapelmester 20, 23
Kurtzweil, Ign. Kapelmusikus,
Oboist 19

L

Lauritzen, Nis 5, 6, 38
Lehmann, Augusta Sofie, g. m.
B. S. Friis 43
Lehmann, Julius Chr., Dekanus,
Dr. med. 43
Lem, P. M., Prof., Kapelmus.,
Violinist 19, 21
Liunge, A. P., Litterat. 40
Lolle, Jens, Balletrep., Komp. 37
— Niels, Hoboist 37
Lorentz, J. H. Kapelmus., Violinist,
Harpenist, Organist 7, 19, 29
Luffe, Selskabsbud 28
Lumbye, H. C., Komponist 9
Lund, A., Kapelmus., Bratschist 19, 22
Lüdecke, Joh., Hoboist, Notist 37

M

Marie Sofie Frederikke, Dronn. 24, 41
Matzdatter, Annege 39
— Friis, Ellen 39
Matzen, Niss, Landmand 38
Meinert, J. G. Kapelmus., Fagottist 19
Meyer, Musikus 37
Moos, Axel, Redaktør 46
Morell, Kapelmus., Violoncellist 19

Mozart, W. A. Komponist 21, 24, 28
Møller, Niels, Hofdansemusik-
inspektør, Kapelmusikus,
Violinist 19

N

Nahmesen, Hans, Gaardejer 38
Naumann, J. G. Komponist,
Kapelmester 16, 18, 23
Nielsen, Carl, Komponist 9
Nissdatter, Inger 38
Nissen, Jacob, Gaardejer 27
— Lass 38
Nisses, Kjesten 38
Nørgaard, Helge, Pianist 46

O

Obdrup, J., Kontorchef, Justitsr. 35, 40
— Søren, Fuldmægtig 40

P

Peders, Anniken 38
Pedersdatter, Karen 39
— Mette 38
Petersen, F. W. Chr., Violinist
Elev, Bratschist, (Professor) 26
Petersen, Lauge Ernst, Skipper
Købmand, Kolding 31
Pleisch, Konditor 28
Ploug, Carl, Digter 33
Preisler, J. D., Skuesp., Akkomp. 19
Prosch, V. Veterinær 42

R

Rasmussen, H., Kapelmusikus,
Violinist 19
Rauch, A. Kapelmusikus 19
— J. F. Kapelmusikus 19
Reimer, Emil, Kantor 37
Riedel, V. Kapelmus., Valdhornist 19
Rose, H. H., Kapelmusikus,
Fløjtenist 10, 19, 37

S

Sandberg, Musikus	37
Sarti, Guiseppe, Komponist, Kapelmester	10, 15
Scalabrini, Paolo, Komponist, Kapelmester	15
Schall, Claus N., Komponist, Musikdirektør	19, 20, 21, 24
Schall, P., Kapelmus., Violoncell.	19, 22
Schaltz, J., Kapelmus., Bratschist	19
Schicht, G. Kapelmus., Fagottist	19
Schindler, J. C. Kapelmusikus, Violinist	19
Schlick, C. T., Kapelmusikus, Bratschist	19, 21, 22
Schnabel, J. H., Kapelmusikus, Fagottist	10, 37
Schreiber, G. Kapelmusikus, Kontrabassist	17, 19
Schubart, Musikus	37
Schulz, J. A. P., Komponist, Kapelmester	19, 20, 23, 25
Schwarck, P., Musikus	37
Sedlaczec, C. J., Kapelmusikus, Kontrabassist	19
Sedlaczec, P., Kapelmus., Valdhornist	19
Semler, J. J., Kapelmus., Violinist	15
Simonsen, Bendt, Godsejer	41
– F. W. Kapelmusikus, Violinist, Krigsraad,	30
– Kirsten Simonia, g. m. C. L. Friis	41
Steenstrup, Inger, g. Hesselbeck.	39
Struensee, J. F. Greve, Statsmand	11

T

Thaarup, Thomas, Digter	23
Thrän, Joh., Hoboist	10, 37
Tiemroth, J. H. C. Koncertmester, Violinist	19, 21
Tüxen, J. P., Kapelmusikus, Fløjtenist	17, 19, 30
Tüxen, N. Kapelmus., Violinist	19

W

Wachtelbrenner, Ph., Kapelmusikus, Klarinettist	19
Wandel, Elsebeth, g. m. O. Høyer	43
Warnstedt, Dorothea, Kmhr.inde.	18
– H. W. Teaterdir. Kmhr.	21
Wernicke, J. G. Hofkapelmester	15, 20, 31, 34
– Catharina, Pianistinde	34
Wieg, J. O., Murer	16, 39
Wiigh, Cathrine Marie, g. m. Lars Friis	16, 35, 39
Wilhelm, Prins af Hessen	41
Wittkou, Musikus	37
Wranizky, Komponist	28

Z

Zedlaczec, se: Sedlaczec	
Zeyer, F. P., Kapelmus., Violinist	19, 30
Zielche, H. H., Kapelmus., Fløjte- enist, Hof- og Slotsorganist	19
Zrza, F. A. X., Kapelmusikus, Valdhornist	19
Zinck, H. O. C., Akkomp.	19

Ø

Ørsted, A. S., Retslærd	44
– Chr., Skuesp.	24

Indhold.

	Side
Hofviolon Lars Madsen Friis.....	5
Henvisninger til Afsnittet om Lars Friis.....	37
Slægten Friis fra Errigsted og Aastorp	38
Navneregister	48

